

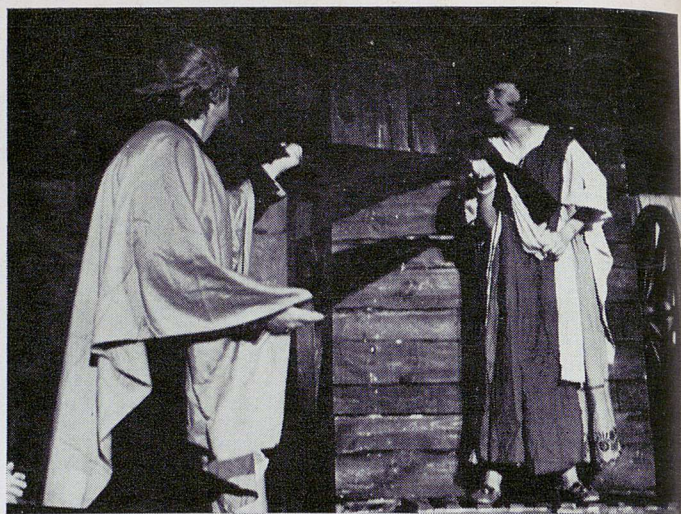
a.s/85

AMATÉRSKÁ
SCÉNA

4 Kčs

10

Dvě nejlepší

Dvě ceny přehlídky si z 55. Jiráskova Hronova odvezly Divadelní klub Jirásek SKP ROH Česká Lípa za inscenaci hry Jak se vám líbí Jak se vám líbí?, kterou na motivy W. Shakespeara vypracoval kolektiv souboru, a divadelní soubor Šupina MěstKS Vodňany za inscenaci hry Františka Zborníka Vyber si, synku. Oba soubory odjely z Hronova ověněny ještě dalšími cenami, ale jakými, o tom se dočtete uvnitř čísla, stejně jako o dalším hronovském dění.

(mg)

FOTO NA TITULU K. NOVÁK

FOTO JIŘÍ GLÜCK

JIRÁSKŮV HRONOV pokračuje ve své tradici

Jubilejní 55. Jiráskův Hronov, národní přehlídka amatérských divadelních souborů konaná pod záštitou České mírové rady v rámci Festivalu zájmové umělecké činnosti 1985 na počest 40. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou, byl zahájen slavnostním projevem člena ÚV KSČ, ministra kultury ČSR dr. Milana Klusáka, který mimo jiné řekl:

„Dlouhá je tradice našeho divadelnictví. Její počátky logicky nalézáme v lidovém selském divadle a v návaznosti na ně pak v ochotnickém divadle našeho národního obrození. Tehdy české divadlo spolu s hudbou a literaturou nejvýrazněji usilovalo o obrození národa i o jeho práva sociální. Nezapomínáme na to, že z lidového a ochotnického divadla se vyvinulo i naše divadlo profesionální, jehož tvůrci měli vždy nejužší vztah k divadlu ochotnickému a k jeho tvůrcům. V Roce českého divadla před dvěma roky jsme si i tyto tradice připomněli a ocenili jsme vzájemnou inspirativnost obou těchto větví našeho divadelnictví.

Čeští ochotníci již od Tylových dob nepokládali svoji činnost pouze za nezávaznou, byť ušlechtilou zábavu, ale právě v duchu odkazu Josefa Kajetána Tyla za službu svému lidu a za organickou součást naší národní kultury. Jiráskův Hronov, tento nejstarší trvajících festival neprofesionálního divadla na světě, se proto zcela přirozeně stal přímo symbolem tohoto ochotnického usilování a byl přijat jako výjimečná událost, svátek celého našeho kulturního života. Naše socialistická epocha po Únoru 1948 tuto tradici Hronova do širšího rozvinula, obsahově obohatila, svázala s každodenním životem a prací našeho lidu a tak ji stvrdila natrvalo.

V letošním roce se 55. ročník Jiráskova Hronova koná v období, kdy — jak to vyslovili představitelé naší umělecké fronty na slavnostním shromáždění 12. května v Národním divadle — nejen divadlo, ale celá naše kultura se přihlásila ke slavnému odkazu máje 1945, k odkazu osvobození naší vlasti Sovětskou armádou a národně osvobozenického boje našich národů proti fašistickému moru a kdy zároveň vyjádřila vůli i rozhodnost pokračovat v úsilí o dovršení díla naší socialistické revoluce v dalším budování a dotváření společnosti rozvinutého socialismu v naší vlasti.

Za uplynulých 40 let se naše dramatické umění rozrostlo, obohatilo se jeho možnosti a prostředky jak v mnohosti stálých divadel i malých experimentálních scén, tak v široké produkci filmu, dramatické tvorbě zejména televize a rozhlasu. V posledních letech se objevily desítky a desítky nových her ročně — českých i slovenských: na jejich počet-

nost a dnes i na šíři tematického záberu si nemůžeme stěžovat. Po čem však oprávněně volají jak diváci, tak i divadla — po hlubším myšlenkovém ponoru současného dramatického díla, promyšlenějším ztvárnění dneška i naší historie — jmenovitě zápasů našeho lidu ve 20. století, pro inspiraci, pro dnešek.

Naše divadelnictví a jmenovitě ochotnická obec si pro své tvůrčí úsilí samozřejmě zaslouží co nejhodnotnější tvorbu, především takovou, která se neshlíží v pomějivých vnějších efektech inscenačních, ale spatřuje přínos v bohatosti myšlenek, pokrokových socialistických idejí, v působení na formování našeho dneška v zápasech o naše komunistické, mírové zítřky.

Ochotnické divadlo naplňuje v současnosti velmi podstatně poslání zájmových uměleckých činností, které v programu kulturního života našeho lidu mají vysoce aktivní a významnou úlohu, jak to bylo zdůrazněno i na minulých sjezdech Komunistické strany Československa. Chceme věnovat přednostní péči těm nejpřírodnějším aktivitám, mezi které bezpochyby patří divadlo. Chceme dále rozšiřovat podíl našich lidí na zájmové umělecké činnosti. Musíme více oceňovat přínos uměleckých vedoucích souborů a kroužků, dávat více příležitostí k umělecké výchově i aktivně dětem a mladým lidem. Chceme, aby nejlepší výsledky práce zájmových uměleckých kolektivů mohlo zhlédnout co nejvíce diváků a posluchačů, aby samotné počiny obohacily jejich kulturní a společenský život i aby je inspirovaly k vlastní tvůrčí činnosti.

Jsmo rádi, že i letos můžeme na Jiráskově Hronově přivítat řadu zahraničních hostů a navíc v jubilejním ročníku i divadelní soubor z Běloruské SSR. Internacionální vazby našeho profesionálního i ochotnického divadla jsou tradiční a pro naši kulturu a umění charakteristické. Již v meziválečných letech byly bohaté a vzájemně inspirující. Tak například Svaz dělnických divadelních ochotníků Československých se aktivně podílel na práci Mezinárodní organizace revolučního divadla, jehož režiséři jezdili pro zkušenosti do moskevského Domu lidové tvorivosti N. Krupské, naši dělníci divadelníci mezi sebe přijali německé antifašisty — divadelníky, kteří museli prchat z nacistického Německa.

Ve svých největších a nejnárodnějších hodnotách naše umění i dnes přispívá do pokladnice světové kultury a nejlepší hodnoty zejména pokrokové kultury jiných národů přijímáme a přejímáme u nás. Nás nemusí nikdo nabádat k mezinárodní výměně kulturních hodnot. Ano, právě hodnot, o ty máme a budeme mít zájem, k nim budeme i nadále orientovat i naše mezinárodní styky, a ta-

ké je spoluvytvářet se všemi, kdo na skutečné mezinárodní spolupráci a mírovém soužití mají opravdový zájem.

Jsmo rádi, že Jiráskův Hronov pokračuje ve své tradici nejen přehlídky, ale i tvůrčí dílny, ke které tu dal nejzávažnější podněty před lety již Zdeněk Nejedlý. Jeho četná setkání s účastníky hronovských přehlídek pomáhala spoluformovat jejich program a poslání, orientovala další rozvoj našeho divadelnictví a kulturního života vůbec. Dnešní diskusní kluby, semináře, výchova v Klubu mladých divadelníků, články, výstavy — to vše ať ve stejném duchu přirozeně, bytostně stranickosti umění našeho socialistického dneška přispívá i nadále k rozvíjení tvořivosti, angažovanosti a aktivity v práci ochotnických souborů. Oceňujeme v této souvislosti i spolupráci slovenských orgánů a institucí, která se činnorodě projevuje nejenom jednou za dva roky při celostátní hronovské přehlídce, ale i pravidelnou účastí slovenského souboru na národních přehlídkách, jako je tomu i letos.

Jestliže dnes děkujeme všem, kdo se o udržování a rozvíjení tradice Jiráskových Hronovů zasloužili — jejich organizátorům i účastníkům, pak v neposlední řadě musíme vyjádřit naše srdečné díky i hronovským občanům, kteří tuto přehlídku vzali skutečně za svou, poděkovat stranickým i státním orgánům a společenským organizacím od Hronova přes Náchod až po Hradec Králové za jejich spolupráci.

Není náhodné, že divadelní přehlídky českých ochotníků se konají právě ve Východočeském kraji — a to nemám na mysli jen tuto přehlídku vrcholnou, Jiráskův Hronov, ale i přehlídky ve Svitavách, v Chrudimi, v Úpici či ve Vysokém nad Jizerou. Toto je kraj, který v historii našeho národa a jeho kultury hrál a i nyní hraje mimořádně významnou roli.

A v tomto dynamickém dnešku k nám z malebných míst východočeských stále inspirativně promlouvají velikáni naší kultury — Božena Němcová z Ratibořic a České Skalice, Bedřich Smetana i Zdeněk Nejedlý z Litomyšle, Bohuslav Martinů z Poličky. A právě zde, v Hronově, jiráskovská tradice, formulovaná Zdeňkem Nejedlým a vyzvednutá Klementem Gottwaldem ve výzvu k účtce ke slavným pokrokovým tradicím národních dějin, nám vždy zůstane připomínkou i poučením.

A právě letošní rok nám prokázal, jak péče o historickou paměť národa je velkým ideovým zápasem současnosti. V pokrokových tradicích našich dějin nalézáme a naše děti i vnuci budou vždy nalézat sílu a povzbuzení k práci i boji za další rozvoj své socialistické vlasti, o zachování míru mezi národy, o zachování života na naší planetě.“

Národní přehlídka amatérských divadelních souborů konaná pod záštitou České mírové rady v rámci Festivalu zájmové umělecké činnosti 1985 na počest 40. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou.

CENA PŘEHLÍDKY

souboru Divadelní klub

SKP ROH Česká Lípa

za inscenaci hry na motivy W. Shakespeara Jak se vám líbí Jak se vám líbí?

CENA PŘEHLÍDKY

Divadelnímu souboru Šupina

MěstKS Vodňany

za inscenaci hry Františka Zborníka Vyber si, synku

ČESTNÉ UZNÁNÍ

Václavu Klapkovi

za režii hry Jak se vám líbí Jak se vám líbí?

ČESTNÉ UZNÁNÍ

Renatě Grolmusové a Karlu Bělohubému

za scénografii inscenace Jak se vám líbí Jak se vám líbí?

ČESTNÉ UZNÁNÍ

Františku Zborníkovi

za původní text k inscenaci Vyber si, synku

ČESTNÉ UZNÁNÍ

Petru Moravcovi

za hudební a zvukovou složku k inscenaci Tragedyje masopustu či-li: Poslechněte, lidé!

ČESTNÉ UZNÁNÍ

Nadě Jasenčákové

za postavu Maryši ve hře A. a V. Mrštíků Maryša

ČESTNÉ UZNÁNÍ

Janě Frankové

za postavu Luiky ve hře S. Šaltenise Utíkej, smrtko, utíkej!

ČESTNÉ UZNÁNÍ

Františku Nedbalovi

za postavu Josky ve hře O. Daňka Životopis mého strýce

Porota navrhuje SČDU ocenit spolupráci **scénografa Jaromíra Woseckého** za dlouholetou spolupráci s amatérskými soubory.

DIPLOM

Divadelnímu souboru Divadelní studio

D 3 OKS Karlovy Vary

za uvedení hry S. Šaltenise Utíkej, smrtko, utíkej!

Divadelnímu souboru AHA!

MěstKS Lysá nad Labem

za uvedení hry Miroslava Pokorného a Petra Moravce Tragedyje masopustu či-li: Poslechněte, lidé!

Divadelnímu souboru Propadlo

DK ROH Plzeň

za uvedení hry A. a V. Mrštíků Maryša

Divadelnímu souboru Bazovského

MistKS Turany

za uvedení hry F. G. Lorky Pláňka

Divadelnímu souboru SK ROH Kroměříž

za uvedení hry O. Daňka Životopis mého strýce

Divadelnímu souboru

Anebdivadlo OKD Praha 3

za uvedení hry A. de Musseta, K. Fixové, M. Schejbala Florencie 1536 aneb Lorenzaccio

Divadelnímu souboru J. Honsy

SKP Karolinka

za uvedení hry Aristofana, Petera Hackse Mír

Divadelnímu souboru Lidového divadla

městského domu kultury Minské oblasti, Běloruská SSR

za uvedení hry Alexeje Dudareva Řadoví vojáci

Divadelnímu souboru Mladé divadlo

DK ROH Pardubice

za uvedení hry Bohumila Hrabala, Václava Nývltova Ostře sledované vlaky.

Závěrečné slovo odborné poroty

Dovolte mě, abych jménem poroty předložil hodnocení inscenací uvedených na 55. Jiráskově Hronově, který se koná jako Národní přehlídka amatérských divadelních souborů, pod záštitou České mírové rady v rámci Festivalu zájmové umělecké činnosti 1985, vyhlášeného na počest 40. výročí vyvrcholení národně osvobozovacího boje českého a slovenského lidu a osvobození Československa Sovětskou armádou.

Salius Šaltenis:

UTÍKEJ, SMRTKO, UTÍKEJ!

Divadelní studio D3 OKS Karlovy Vary zvolilo beze sporu velmi kvalitní předlohu inscenačně velmi obtížnou. Řada obrazů a metafor je svébytně litevská a jejich srozumitelná přenosnost a sdělnost našemu divákovi není jednoduchá. Navíc se odehrává v několika rovinách — realita je tu budována z častých reminiscencí, snů a vzpomínek. Toto prolínání časových úseků, střídání skutečnosti s návraty do minulosti klade vysoké nároky na inscenátory. Ani žánrově

vymezení hry není jednoduché. Střídají se tu scény poetické s groteskními, dramatické s náznavými satiry. Ne všechny možnosti předlohy karlovarská inscenace využila. Daří se jí sice sdělit základní smysl díla — hledání místa mladého člověka na tomto světě a poprat se o svou pravdu, ale v málo dramatických a vypointovaných situacích a tak inscenace často jenom volně plyne bez výraznější rytmičtější. Na souboru, který má vcelku velmi dobrou hereckou úroveň je sympatické, že poskytl řadu příležitostí novým tvářím včetně příležitosti pro debutujícího režiséra.

Miroslav Pokorný, Petr Moravec:

TRAGEDYJE MASOPUSTU ČI-LI:**POSLECHNĚTE, LIDÉ!**

Předlohou inscenaci souboru z Lysé nad Labem byla některá interludia z doby pobělohorské, samozřejmě výrazně upravená a přepracovaná, jež jsou doplněna lidovou baladou a kramářskou písní. To vše vytváří scénář v podobě volně řazených jednotlivých čísel, která jsou spojená tématem lidské špatnosti a krutosti. Soubor z Lysé prokázal invenci a nápaditost, stejně jako snahu po bohaté

jevištní podívaně, která jej leckdy zavedla na mez, kdy použité prostředky už nevyčázely z vnitřního řádu inscenace a snažily se o působení na diváky za každou cenu. Tak vlastně potlačily či oslabily vlastní základní téma, rozrostly se nad únosnou míru a soustředily pozornost více na oblast formální než obsahovou. Každé interludium bylo řešeno jako jednotlivé číslo, takže se řád představení nerodil jako řád divadla, ale spíše jako řád jevištní produkce jiného druhu: například třeba kabaretu. Výprava (kostýmy i líčení především) svou zdůrazňovanou ošklostí vytvářely jistou organickou, celistvou linku, jež odpovídala tématu. Podobně fungovala i hudba, jež se v celém večeru stala vlastně organizujícím a scelujícím prvkem dynamiky a rytmu. Klíčové místo v inscenaci zaujalo interludium poslední, které téma krutosti vyslovilo na tématu války a nalezlo při tom ryzí divadelní postupy. Vznikla tak velmi účinná a působivá metafora, jež znovu doložila, že další cesta a vývoj tohoto disponovaného souboru je v tvorbě divadla myšlenky realizovaného osobitou jevištní výtvarně obrazovou řečí.

Alois a Vilém Mrštíkovi:

MARYŠA

Plzeňský soubor Propadlo při DK ROH v Plzni projevil při svém vystoupení na JH, že má ve svém středu řadu kvalitních a zkušených herců, na nichž bylo možné budovat kvalitní inscenaci. Hlavním problémem této inscenace se zdají příliš radikální škrtky jak v textu, tak i postav. Zásahy do struktury hry totiž zjednodušují společenské i historické záležitosti a neumožňují chápat vztahy v situacích v širším kontextu a v řadě případů nedovolují hercům budovat obrysy role z širšího pohledu a s přesvědčivou motivací jednání. I přes neujasněnou režijní dramaturgickou úpravu je úroveň herecké práce na velmi dobré interpretační úrovni a dokazuje, že bylo v jejich silách vytvořit inscenaci bohatší, vzrušivější i přehlednější.

Bohumil Hrabal — Václav Nývlt:

OSTŘE SLEDOVANÉ VLAKY

Mladé divadlo DK ROH Dukla Pardubice vytvořilo inscenaci na základě vlastní dramaturgické úpravy textu Václava Nývlt, která se více vrací k novele B. Hrabala. Dramaturgická úprava je promyšlená a soustřeďuje se na hlavní téma tohoto významného díla naší literatury, které vidíme v propojení osobního trápení Miloše Hrmy s jeho samozřejmým hrdinstvím v době okupace. Dramaturgická úprava respektovala i možnosti souboru a dávala předpoklady pro osobité ztvárnění. V jevištní realizaci této předlohy se však projevívaly některé vážné problémy. Především v jisté herecké neumělosti, neobratnosti a také v absenci temporytmu a nedostatku větší herecké komediální spontánnosti. Nutné je však ocenit úsilí pardubických o obrazné sdělení, které bylo čitelné v řadě míst inscenace, v práci se zvukem a tvořivý přístup ke zvolenému titulu, zejména v rovině dramaturgické.

František Zborník:

VEYBER SI, SYNKU!

Představení vodňanské Šupiny je pozoruhodným činem jak z hlediska vývoje souboru, tak i v celku amatérského českého divadla. Je opřeno o původní literární předlohu, která má některé kvality definitivního textu usilujícího o složitou a promyšlenou strukturu se závažným tématem společenské odpovědnosti umění. Šupina použila četné jevištní prostředky ze svých inscenací minulých, ale přitom si uložila i závažné úkoly nové. Výrazně a zřetelně jsou provedena dvě pásma — pásmo divadla o Adalbertovi, které hraje potulná herecká skupina a potom pásmo improvizace apelativní, jímž soubor provádí různé odbočky od tématu, realizované s fantazií i dobrými nápady, ale trochu obsažné v tématu herecké skupiny, však není v této době dostatečně spojeno s oběma

zbývajícími. A přitom právě v něm je uložena ona závažná společenská výpověď. Šupina dokazuje, že hledá nové herecké prostředky, které by dále rozvíjely možnosti souboru. Podstatné však je, že Šupina opět pokročila ve svém vývoji a prokázala výraznou vůli a snahu hrát divadlo velkého společenského záběru. Její vystoupení bylo výrazně pozitivním rysem JH.

Oldřich Daněk:

ŽIVOTOPIS MÉHO STRÝCE

Divadelní soubor SK ROH Kroměříž volbou současné české hry podal důkaz svého zájmu o pozitivní společenské vyjádření v roce 40. výročí osvobození naší vlasti. Zároveň však inscenováním této náročné a nejednoduché předlohy se dostal před problém zvládnutí méně obvyklé formy, mající blízko k typu epického divadla. Daňkova hra je sledem drobných epizod, přerušovaných vstupy a komentáři dalších postav, navíc ozvláštěných rozdělením hlavní postavy mezi čtyři herce a ještě nesoucích znaky široké metaforičnosti. Režii se plně nepodařilo dostatečně propojit jednotlivé situace tak, aby se inscenace mohla stát výpovědí o jedinci a jeho společenských postojích. Větší pozornost byla v inscenaci věnována posloupnosti děje v závislosti na historických proměnách. Přitom adretnost výpovědi hry může být umožněna především důrazem na zkoumání a hodnocení postojů strýce Josefa. Motiv létání se projevoval spíše jako reálná a konkrétní činnost letce a leteckého instruktora, než aby se stal metaforou tvořivosti člověka. I když část autorova ideového záměru zůstala nevyčtena a inscenace působí spíše v rovině sdělení textu, lze inscenaci Kroměřížských hodnotit jako poctivé úsilí o zvládnutí nelehkého úkolu upřímně promluvit k obecnstvu současnou hrou.

A. de Musset, K. Fixová, M. Schejbal:

FLORENCIE 1536 ANEB

LORENZACCIO

Soubor pražského Anebdivadla přijel na letošní JH s úpravou hry A. de Musseta Lorenzaccio. Úprava chtěla posunout původní individuální drama k celkovému společenskému obrazu doby. V úpravě však začíná hlavní problém inscenace, která si vzala za úkol výrazně apelovat na diváka pranýřováním neangažovanosti a lhostejnosti. Původní mnohvrstevnatá předloha je redukována do jakéhosi schématického modelu fungování dějin. Situace jsou málo čitelné, nejasné jsou motivace jednání postav, které se redukcí omezují na proklamování postoje. Nedostatků předlohy se projeví i v celkovém tvaru inscenace, v její statičnosti, nevzrušivosti a malé sdělnosti. Navzdory tomu vlastní herecká práce zůstala opět na dobré úrovni dřívějších inscenací. Talentovaný soubor Anebdivadlo, který mnohokrát přesvědčil průkaznými výsledky o svých kvalitách, patrně hledá

nové postupy, v tomto případě postupy znakového divadla.

Kolektivní práce na motivy W. Shakespeara:

JAK SE VÁM LÍBÍ JAK SE VÁM LÍBÍ?

Divadelní klub Jirásek SKP ROH Česká Lípa v představení Jak se vám líbí Jak se vám líbí? nesporně patří k tomu nejlepšímu, co nám letošní Jiráskův Hronov nabídl. Známa Shakespeareova komedie se stala pro tento divadelní kolektiv neobyčejně podnětným zdrojem pro vytvoření inscenace, z níž přímo tryská radost ze hry a životní optimismus. Z kolektivní improvizace českolipského divadelního souboru, která vycházela z některých základních situací Shakespeareova textu, z této inteligentní a zábavné kolektivní hry, však cítíme i něco víc. Připomeňme si slova Jacquesa, že divadlo je sice svět, ale není jenom divadlo, a připomeňme si to, co se povídá o vztazích mezi lidmi v ardénském lese. K silným stránkám této inscenace patří nepochybně herecké Českolipských. Uvědomují si, že základním sdělovacím prostředkem herce je jeho tělo, a zároveň pracují s notnou dávkou divadelní představitivosti. Tento prostředek využívají i ve znamenitém scénografickém řešení inscenace. V každém případě lze konstatovat, že tato inscenace byla přijata hronovským publikem s mimořádným ohlasem.

Aristofanes, Petr Hacks:

MÍR

Divadelní soubor Jana Honsy Karolinka se rozhodl pro inscenování díla z odkazu antické dramatiky. Mohl to být pokus zajímavý a inspirativní, ale ukázal se také značně riskantní. Jestliže se soubor rozhodl uvést Aristofanovu hru Mír, učinil krok o to riskantnější, že se antická komedie zdá být našim současným estetickým kategoriím značně vzdálená.

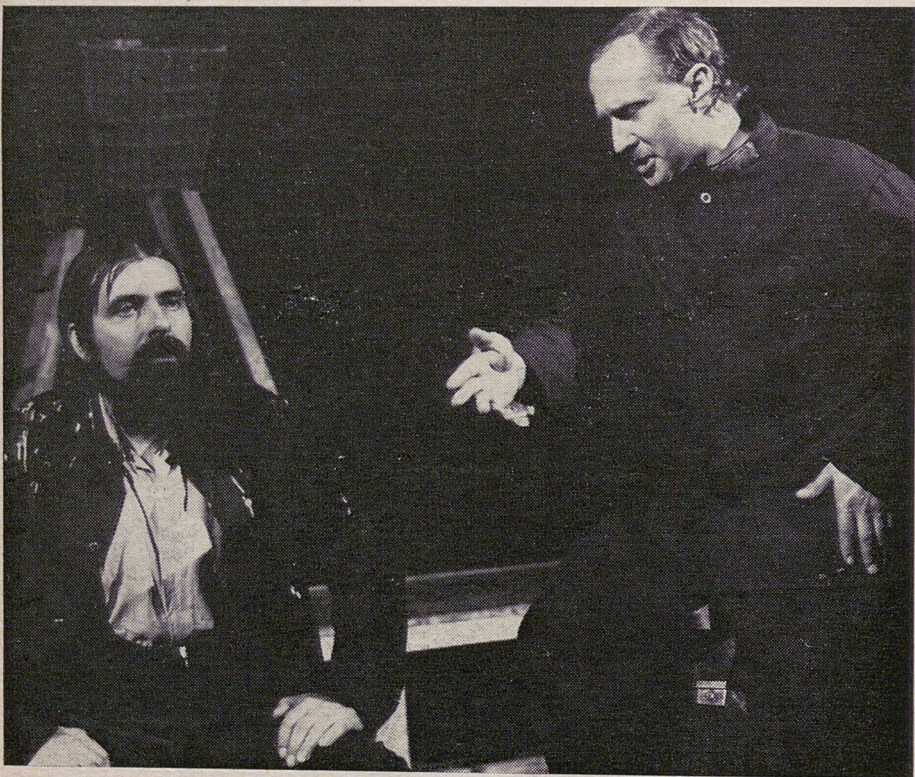
Použitím úpravy P. Hackse však neřeší problémy s uváděním této dramatiky, protože tato verze doplňuje původní text pouze o řadu vnějších zdánlivě aktuálních glos. Inscenátoři si zřejmě uvědomovali řadu nástrah v textu a hledali řešení v ozvláštňování folklorním zarámováním. Režisér zřejmě vycházel ze zemité vitality a spontánnosti členů souboru, obtížně jsme však hledali souvislost mezi stylizovanou podobou Valašska a původním textem. Právě tak byla porušována i rovina redukování folkloru nedůslednostmi ve výtvarném materiálovém řešení, stejně jako nahodilými prvky z jiných zábavných žánrů. Jestliže inscenace Karolinky v nás vyvolala řadu otázek a provokovala k mnoha diskusím a zároveň neuspokojila tak, jako některé její inscenace v minulosti, neznamená to, že nechceme znovu ocenit dobrou úroveň tohoto zaníceného pracovitěho souboru.

**doc. FRANTIŠEK LAURIN, CSc.,
předseda poroty 55. JH**

HRONOVSKÝ OBJEKTIV

Divadelní studio D3 OKS Karlovy Vary — S. Šaltenis: *Utíkej, smrtko, utíkej.*

Mladé divadlo DK ROH Pardubice — B. Hrabal, V. Nýpl: *Ostře sledované vlaky.*

S tímhle článkem mám potíže, neboť nevím, jak to udělat, abych s ním nezabral celé číslo a vešel se do předepsaného počtu řádků. Listuji v recenzích a úvahách o minulých Hronovech, doluji z paměti vzpomínky na prožitky i různá poučení a nevím, které z hledisek zvolit a úsporně na něm bazírovat. Výhodná je forma referátu: seřadit hezky události jednu za druhou, vypíchnout z nich tu nejmarkantnější, zejména podle jejich důležitosti, leccos případně opsat (což by venkonce šlo, protože jsem střídavě s Ivanem Bednářem psal do Zpravodaje 55. JH kritická hodnocení soutěžních inscenací), ale nezdá se mi to případné, protože čtenář tohoto listu se většinou zajímá o amatérské divadlo usilovně a fakta uplynulého Hronova poznal buď osobně nebo je už dávno vyhledal na stránkách deníků či v relacích dalších sdělovacích prostředků.

Několikaměsíční odstup od národní přehlídky vyžaduje patrně nějaké bilancování: sumarizovat hodnoty a sečíst je, odečíst od nich záporné faktory, podtrhnout a výsledek uvést jako možné východisko pro etapu následující. A to se mi zrovna nechce. Dospějete totiž přitom k nějakému výraznému stanovisku, usoudíte z toho chytře nějakou tu prognózu a ejhle!, uplyne rok a ono to divadlo bude vypadat úplně jinak. V minulém roce se už například zdálo, že to nejzajímavější na amatérských výsledcích se neobejde bez profesionální spolupráce a pak to letos dopadlo úplně naopak. Neříkám to proto, že se bojím podepsat pod případnou botu. Uvádím to spíš jako pocítovanou pochybnost, že se mi podaří postihnout letošní 55. JH v opravdové šíři jeho významu.

Náročnost hronovské národní přehlídky je neúprosná: vše, co se tu uvádí, je pozorováno silným objektivem, a buď přiznáno, že mi k tomu přiměru nahrála čeština: žádnému ze souborů se jinde nedostane tak intenzivní objektivní pozornosti jako právě na JH. Sjíždí se sem téměř dva tisíce diváků, jejichž vrcholným osobním i odborným zájmem je právě a především divadlo, což se jinde v takovém objemu nestane. Vedle již zmíněných recenzí Zpravodaje JH, které jsou do jisté míry i rezultátem několikahodinové rozpravy národní odborné poroty a zveřejňují se tiskem hned druhý den po představení, uvádí se v tomtéž čísle výsledek hodnocení členů početného Klubu mladých divadelníků: je vždy sepsán bez okolků a s pořádnou razancí. A pokud by leccos kritický osten oslabila šikovná formulace psaného slova, tvůrci a interpreti neuniknou přímému hodnocení poroty a rovněž tak neuniknou pozornosti veřejných názorů v diskusních klubech. A to nemluví o dalších formách hronovského kolotání. Zeptal jsem se jednoho horlivého a nekompromisního hronovského diskutéra, jestli byl někdy na jevišti. Přiznal se, že by tam nevězl ani za nic.

Snad všichni účinkující připouštěli v rubrice rozhovorů se soubory, že přijíždějí do Hronova s nesmírnou trémou, obavami, se strachem. Ale rovněž všichni by si tenhle zážitek nenechali ujít za žádnou cenu, a možnost přijet sem a hrát zde považují za mimořádné vítězství. V čem je tenhle paradox tak dráždivý a lákavý? Proč to ti lidé dělají? Vždyť mnohá představení, která se v domácích podmínkách souboru jeví jako optimální, mohou dopadnout na cizím hřišti JH zcela jinak a všechno z domova ověřené tu může v nejednom ohledu selhat.

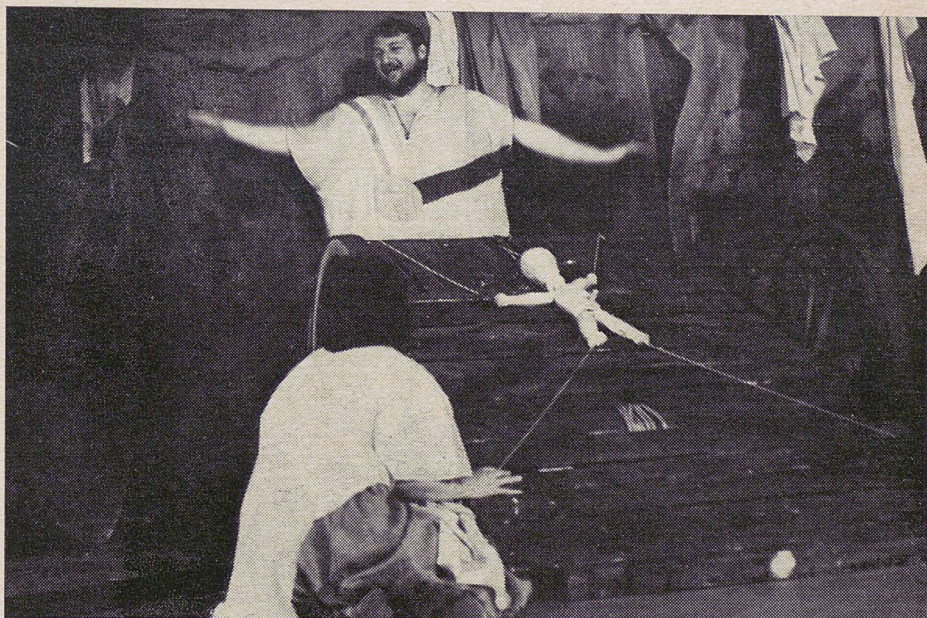
Takový byl případ sklářů z Karolinky. Viděl jsem jejich představení Hacksovy a Semerádovy adaptace Aristofanova Míru na přehlídce v Přerově, kde hráli před publikem přijímajícím transpozici hry do valašského prostředí jako samozřejmost. A nejen to. Domácí divák šel vstříc souboru s rozesmátými očima a rukama téměř pořád připravenými k potleskům, aby tím herce doslova podporoval v jeho postoji i jakémsi masopustním dovádění. Ale v Hronově se takováhle vzájemnost nedostavila: oči diváka se potáhly jakousi rozpačitostí, ruce zůstaly chladné a transpoziční nápad setrval bez velké odezvy. To, co mi na představení v Přerově připadalo jako trhlínky, otevřelo se v Hronově do mezer oddělujících od sebe původní látku a vůli inscenační koncepce. Herec pociťující jistý chlad znervózněl, ztrácel chuť dovádět, tlačil ze sebe naučené akce a rval se bez radosti.

A tak se vlastně obnažila chyba režijního klíče voluntarismem formy. Obdobně v plzeňské Maryše a kroměřížském zpracování Životopisu mého strýce Oldřicha Daňka se odhalily režijně dramaturgické problémy. Oba soubory vládnou rovněž talentově i dobře technicky obdařenou složkou, ale ani sebelíp zvládnutý herecký part nezavál režijní úpravy v Maryše i v Životopisu určitých omylů, které spočívaly už v reprodukci potřebného textu. Úprava Maryši zúžila dramatickou látku na pouhou událost z někdejší moravské dědiny, v Životopisu zbavila látku potřebné metafory a tak se obě inscenace ocitly v poloze dobových obrázků, i když poskytly divákům kultivovanou informaci o fabulačních faktech. Není bez zájmovosti, že tyto tři inscenace se opíraly o profesionální spolupráci, která je sice opatřila zručným řemeslem všech složek jevištního výrazu, ale z neznámých důvodů podcenila prioritu hlubšího výkladu látek.

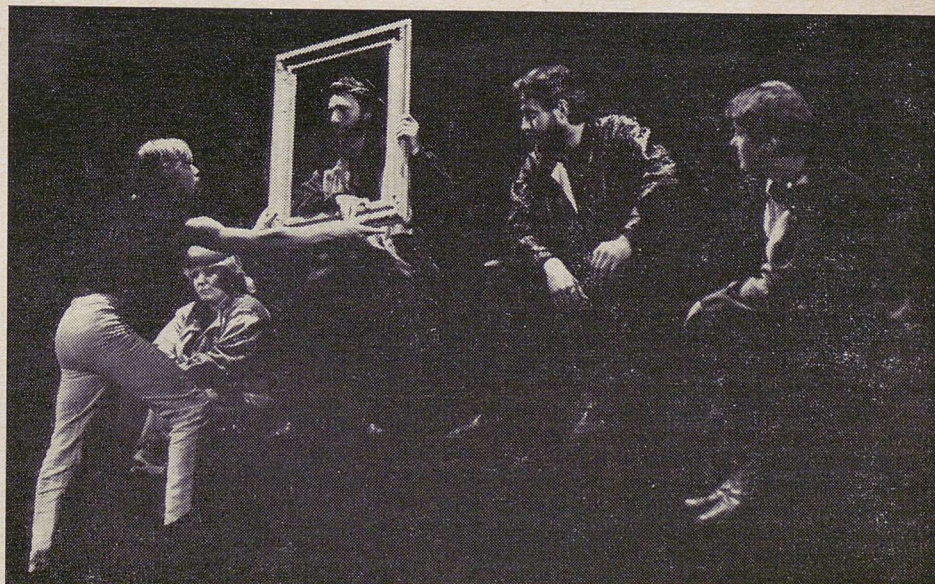
Režijně dramaturgické problémy, byt v různých modifikacích, odhalil Hronov i v dalších pracích. Ambiciózní a dosud progresivní soubor Anebdivadla ze Žižkova se pustil cestou vlastní úpravy Lorenzaccie od Alfreda de Musseta nazvanou Florencie 1536. Zásah do předlohy spočívající opět ve výrazném škrtání a zploštění látky na tézi, vinul se představením na pompéznosti vnějších prostředků, aby rovněž setrval spíš na pouhé vůli vykládat si na renesanci dnešní svět. A herecký soubor, dobře připravený a vyrostlý z podnětných a inspiračních předchozích inscenací, zmatověl v zjednodušujícím režijním mechanismu právě tak, jako soubor z Karlových Varů, kde se zas režisér nedovedl pevně rozhodnout, o čem vlastně hrát Šalteni-ovu hru Utíkej, smrtko, utíkej! A při-

Divadelní soubor AHA! MěstKS Lysá nad Labem — M. Pokorný, P. Moravec: Tragedie masopustu či-li Poslechněte lidé.

Divadelní soubor Šupina MěstKS Vodňany — F. Zborník: Vyber si, synku.

Anebdivadlo OKD Praha 3 — A. de Musset, K. Fixová, M. Schejbal: Florencie 1536 aneb Lorenzaccio.

tom hronovský divák nemohl upřít hercům jejich přitažlivost a oběma amatérským režisérům schopnost vládnout scénickými prostředky neméně zručně jako to prokázali jejich profesionální kolegové.

Objektiv hronovské náročnosti je tedy ostře zaměřen především na smysl divadelního sdělení v jeho obnaženosti a v tomto punktu odmítá promíjet byt i sebezdařilejší tvářnost věcí uspořádaných jevištím. Chce buď jednoduchou, nebo složitou, ale jasnou výpověď divadelníků o člověku ve společnosti lidí, o nalézání nebo jen hledání jeho místa na tomto světě. Zdá se mi, že dokáže prominout dokonce nejednu formální neobratnost u prací, kde upřímnost a pravdivost výpovědi převažuje nad zpracováním.

Pozoroval jsem členy Mladého divadla z Pardubic, kterak poklesli na duchu po hodnocení svého zpracování Ostře sledovaných vlaků, ale neupadli do beznadějí, jak to mohly signalizovat přeznávající tóny hlasů veřejnosti na diskusních klubech, které se tvrdě pustily do režisérky za zmatky ve struktuře inscenace. Díky uznání za srozumitelnost poselství jejich díla a odpátetizovaný pohled na hrdinství člověka se poněkud vyrovnala nálada souboru, byť se o jeho ztrémovaném herectví mluvilo jako o umělém a začátečnickém.

Nehovořil jsem pochopitelně se všemi soubory o jejich pocitech z konfrontací s Hronovem, ale Karolinka, která tu už třikrát dostala za uši, míní usilovat o účast na JH znovu, karlovarský režisér přijal kritiku téměř bezzbytku jako podněty pro další tvorbu, plzeňský chodil sice pohněván, ale nezdálo se, že by chtěl proto zanechat divadla a režisér ze Žižkova byl mírně ořesený, ale hronovský kvas prožíval i dál na plné obrátky. I když sám nepovažují řadu hronovských hodnotících postřehů za jedinou a správnou a nedivím se proto nejednomu roztrpčení, nemohu se ubránit obdivu k touze amatérů podrobovat svou práci tak přísné konfrontaci, jaká je poskytována na Hronově.

Divadelní soubor Bazovského z Turan, který tu uváděl Lorcovu Pláňku, se nespokojil s možností konfrontace pouhým uvedením hostujícího představení, ale vyžádal si navíc zcela dobrovolně hodnocení odbornou porotou a podnítil i rozpravu v diskusních klubech, aby se posléze dozvěděl, že přes veškerou výsledkovou sugestivnost příkomponovaného rituálního rámce posunul Lorcovu básnickou předlohu do zjednodušující polohy a do určitého akademismu, že vlivem profesionální spolupráce zastíral režijně scénografickými prostředky nevyrovnanost své herecké složky. A to se všeobecně na Hronově práce slovenských přátel líbila a přezníval pochvalný hlas.

V rozhovoru pro Zpravodaj JH přiznal začínající režisér Miroslav Pokorný z Lysé nad Labem, že jeho strach z Hronova je přímo dvojnásobný, ale navzdory tomu vítá příležitost ověřit si zcela odlišný tematický a inscenační trend svého dosud spíše operetního souboru. Přestože jeho vlastní přepracování barokních interludií záviselo do velké

míry opět na hudbě a její interpretaci a nedobral se zcela k jednotnému jevištnímu tvaru, mohl odjet z Hronova poměrně spokojen. Hronovská konfrontace v morálitách nazvaných Tragedyje masopustu či-li: Poslechněte, lidé! odhalila sice rovněž problémy, které středoevropským amatérům v domácím prostředí asi tak nezněly v uších, ale byly to spíše impulsy k zamyšlení a nedotkly se vlastní podstaty jejich tvorby. Výsměch lidské bezcitnosti uložený ve hře nepostrádal známky jedinečné divadelní invence a ve své poslední a již zcela původní protiválečné scéně dokázal se projevit metodou, která napovídá o schopnosti souboru vytvořit stylově zvláštní a pozoruhodný tvar jevištní poetiky.

Oba letošní laureáti hlavních cen 55. JH si užili v minulých ročnících národní přehlídky už svoje. Souboru Šupina z Vodňan se tu dostalo sice pozhnané chvály, ale také ostré kritiky za někdejší výsledky. Té se však hojně dostalo před pár lety zejména Divadelnímu klubu Jirásek z České Lípy. A tyto dva soubory to také ještě neodradilo a přivezly na Hronov původní látky. Oba poučeny úspěchy i neúspěchy, ale také dřívější spoluprací s profesionály a různými školami, vydaly se tentokrát ryze amatérsky zcela vlastní cestou autorského divadla. Na 55. JH postavily své scény do otevřeného prostoru tělocvičny v nedalekých Žďárkách a připravily hronovskému objektivu překvapení.

František Zborník napsal pro svou Šupinu text, který nazval Vyber si, synku aneb Komédie nová o životě a smrti mistra Adalberta, ale podle svého přiznání jej nenapsal naráz, ale ověřoval si různými etudami se souborem inscenační možnosti, sepisoval jeho různé pasáže podle interpretačních schopností herců, mnohé významy příběhu světoval hudbě, jiné zas vyjádření scénografických prvků, leccos pojednával jako komediální dramatickou situaci a některé myšlenky svého děje nechal pouze deklamací. Dobral se tak podoby libreta jakéhosi syntetického divadla, které ovšem bez vlastního představení nemůže prakticky existovat. Tvořivý postup vedl k inscenaci považované porotou za dílo výrazné angažovanosti, neboť veškeré zdívalélující prostředky tu slouží k vyjádření postoje člověka spoluzodpovědného za tento svět.

Zborníkova hra má vlastně příběhy dva. Ten první patří komediantům, kteří se rozhodnou hrát hru vzpírající se církvi a tak zápolí s nebezpečím, ten druhý je pak vlastní komedií o učeném mistru Adalbertovi hledajícím pravdy života. Příběhy jsou vedle sebe, ale také se různě prolínají, aby se posléze prokázala mistrova pravda a komedianti zvířezili nad vlastních strachem.

Zborník není rozhodně střídmy či šetrný v rozdávaní nápadů a hýří. Leckdy jakoby se jimi obíral natolik, že příliš odbočuje od děje a rozptyluje tak soustředěnost diváka z významotvorných faktů, což je jedním ze dvou hlavních problémů věcí, které nemohly pozornosti hronovského objektivu uniknout. Druhým problémem je poněkud ustrnulý vývoj

schopností vodňanských herců. Herecké interpretaci se daří tam, kde se opírá o znakovou stylizaci, ale upadá do schematů, kde jde o individuální vytvoření postavy se subjektivním postojem. Samotného mě pak udivují technické nedostatky hereckého vyjadřovacího procesu: jakoby Vodňanští přemítali usilovně při výkonu o tom, vyslovují-li správně text, je-li jejich pohyb ladný a nemohou se zároveň ponořit do prožitku ze hry. A leckdy naopak ve chvílích bujaré herní nálady přestává být mluva působivým prostředkem a těla herců upadají do nekoordinovaných strnulostí.

Nerozumím tomu: jak je možné, že soubor nezanedbatelných kvalit zanebývá osobní techniku? Nejde přitom pochopitelně o takovou míru, která by zásadně otlásla dobrou úroveň jejich výsledku, ale právě vědomí úrovně by nemělo připustit rozpaky. Možná si neumím představit, jaký objem času vyžaduje v amatérských podmínkách počet zkoušek v systému autorského divadla zaměřeného na kolektivní výpověď, kdy souboru nezbyvá asi moc volných chvil pro cvičení osobní kondice, nicméně Šupina už patří ke špičce českého amatérského divadla a nároky na ní kladené jsou logické. Takhle nějak se také mluvilo na hronovském fóru a i když to nechtělo nikterak snížit respekt k vodňanskému tvůrčímu počínání, byl na přetřes mnohonásobně zvětšován každý detail hry.

Českolipskou kolektivní úpravu Shakespeareovy komedie uváděnou pod názvem Jak se vám líbí Jak se vám líbí? nelze považovat za úpravu v obvyklém smyslu tohoto slova, neboť tady vzniklo cosi jiného.

Režisér Václav Klapka se souborem šesti herců převzal ze Shakespeara pouze nástin příběhu a pár dialogů, jimiž občas jakoby nahazoval řemen na dějovou osu, ale vše ostatní, co se tu odehrává, je již dílem vlastní invence. Svět lesa, zvířat a lidí je vytvářen hereckým sborem s velikou imaginací v nepřetržitě toku bujných nápadů, odkud si herci odskakují zahrát i sólové party do nečekaných situací, které bezpečně ústí do gagů. A ještě tu prochází dějem striktní postava Jacquese meditující stroze o tom, že svět je divadlo, což parafrázuje jeviště svým jednáním, aby se v závěru dobral zjištění, že svět nakonec není jenom divadlo. Rozpoutaná divadelní taškařice skrývá v sobě totiž permanentní konflikt člověka proti člověku v sociální podobě více mocných s méně mocnými. A nad tím vším převažuje neobyčejná radost z darů života a velkého opájení z každé jeho chvíle.

Českolipská kolektivní divadelní výpověď je však na obnaženém jevišti a v nepřetržitě komunikaci s divákem vytvářena hereckými individualitami. Kolektivní tvořivost je tu sice médiem jevištní aktivity, ale její dispozice spočívá v hereckém vybavení jednotlivých členů, které je překvapivě rozšířeno mimořádnými schopnostmi pohybovými, ale zejména tvůrčí potencialitou. Přestože lze tedy hovořit o tvůrčím osobním přínosu herců, zároveň se tito podrobují potřebné inscenační orchestraci a tak se těžko některý z výkonů pre-

feroval i v samotných hronovských hodnoceních. Jinými slovy: všichni slouží bezezbytku celkovému záměru a žádný z nich z představení netrčí výrazněji, což byl na 55. JH určitě jev ojedinělý.

Hronovskému objektivu však neunikla skutečnost, že v druhé části inscenace se děj jakoby zastavoval a dosud velká herní radost mírně uhasínala: stávalo se to v pasážích, kde se zvětšovala proporce původního dialogu ze Shakespeara. Snad v tu chvíli samotný Mistr zavzdoroval a vymkl se na okamžik novému hernímu systému: v každém případě však původní struktura dialogu nesrostla s českolipskými. Podle mého soudu potřebovala i tato sekvence zásadní jazykové přepracování, protože o nějaké pietě tu stejně nemůže být ani řeč a pokud měl původní autor sloužit jako jistá nápořádka, pak to znatelněji porušilo slohový plán ve své rytmizaci. Ale to nic.

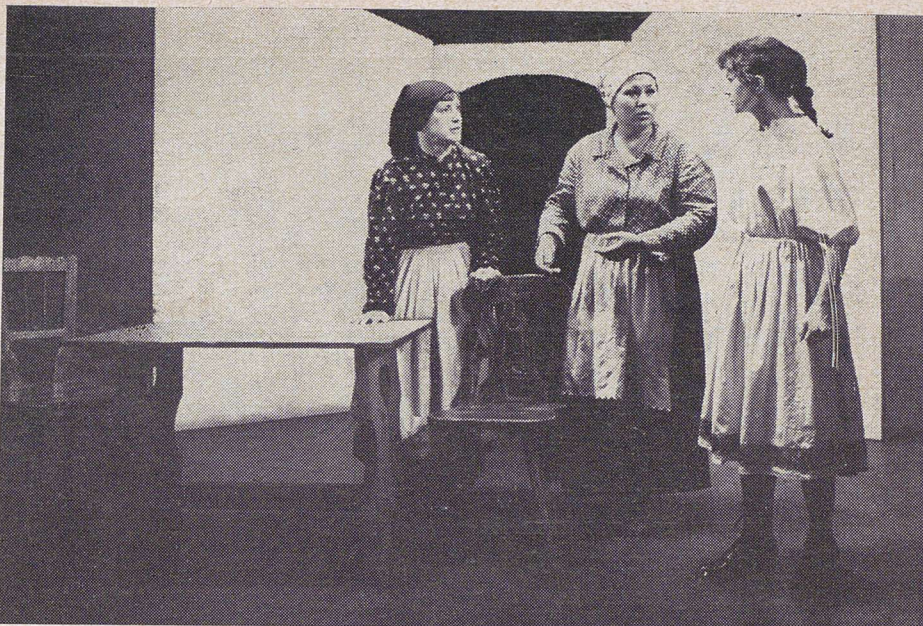
Samotný repertoár 55. JH a jeho skladba byla zajímavou dramaturgií, podnícenou navíc příležitostí oslavit letošní 40. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou. V té souvislosti byla přehlídka završena představením hry Alexeje Dudareva Řadoví vojáci v provedení Lidového divadla z minské oblasti Běloruské SSR.

Stalo se toho za ten týden v Hronově hodně a mnohé si zaslouhuje větší pozornost: kupříkladu scénografii bude jistě věnováno v AS zvláštní pojednání na jiném místě. O jednotlivých inscenacích se naštěstí psalo a píše v recenzích z krajských přehlídek či v rámci dalších příležitostí. A výrazné herecké výkony 55. JH přivedou redakci k novým tvářím v jejích medailonkách a studiích.

Podstatná v tuto chvíli je skutečnost, že sympatické usilování mladých amatérských divadel o výpověď svého vidění světa našlo cestu ke stovkám diváků jednoho z nejnáročnějších hledišť české divadelní kultury. Třeba to nemusí být určující, ale jak jsem už naznačil v úvodu, hronovský objektiv je pořád a navzdory nejružnějším skupulím vyhledávaným měřítkem současných jevištních činů. Kdoví, nebýt třeba Hronova a jeho autority, setrvali by mladíci z Vodňan a České Lípy za ostěním svého okolí, uspokojení obdivem příznivců. Ale i to by bylo dost. Kdoví, co znamená strach i úspěch pro nadějnou novou činnost amatérů z Lysé nad Labem?

Vlastnost, jeví se jako paradox a plynoucí ze změn strachu, obav, nejistot, potřeby vystavit se přetřesům, touhy po chvíličkovém opojení z pomíjivého úspěchu, je uložena kdesi v pocitové sféře člověka. Eliminovaný rozum je přítom na rozpacích. Dejme tomu, že by to měl posoudit někdo, kdo nepropadl divadlu. Jsou to blázní, řekl by. Ale copak se samotný a velký rozum nevzpírá touze žokeje přeskočit Taxis? A proč zasadí starík vlastně jablono? Jedna velmi vzdělaná účastnice 55. JH kladla zpochybňující sugestivní otázku, oč vlastně usiluje hrdina Daňkovy hry Životopis mého strýce, když mu nejde o žádný hmatatelný cíl, o žádný užitek. Chtěla tím dokázat, že člověk sklízí ovoce jedině tehdy, když se do něj zahryzne.

ZDENĚK POŠÍVAL

Divadlo Propadlo DK ROH Plzeň — A. a V. Mrštíkovi: Maryša.

Divadelní soubor Bazovského MístKS Turany — F. G. Lorca: Pláňka.

Divadelní klub Jirásek SKP ROH Česká Lípa — W. Shakespeare, kolektiv: Jak se vám líbí Jak se vám líbí?

FOTO: JIŘÍ GLÜCK.

Hronov nežije jen divadlem

Jubilejní 55. Jiráskův Hronov, to nebyla pouze řada představení v Jiráskově divadle a ve Žďárkách, ale i nepřehledné množství akcí doplňkových, vzdělávacích. S radostí můžeme konstatovat, že všechny byly hojně navštíveny, byť program letošního Jiráskova Hronova byl nahuštěný takřka k prasknutí.

V sobotu po slavnostním zahájení, na kterém promluvil ministr kultury ČR, dr. Milan Klusák, a po prvním odpoledním představení se sešli zástupci ochotníků na besedě se soudruhem Klusákem a soudruhem Kohoutem, ředitelem II. odboru ministerstva kultury ČR, aby si pohovořili o tom, co by bylo dobré udělat pro další rozvíjení Jiráskova odkazu, aby si v neformální a přátelské besedě popovídali o tom, co ochotníky trápí a vyměnili si názory na ideově-umělecké otázky, týkající se amatérského divadla.

„Jiráskův Hronov je ojedinelá přehlídka nejen u nás, ale na celém světě, nikde jinde se taková akce nekoná. Již nyní, při průběhu 55. ročníku, připravují

organizátoři ročník další“, řekl v úvodu soudruh Kindl, vedoucí odboru kultury ONV v Náchodě a místopředseda organizačního štábu. Dále seznámil přítomné s organizací Jiráskova Hronova, s prací organizačního štábu, jehož práce není snadná, avšak snahou všech je spokojenost účastníků Jiráskova Hronova.

V diskusi, která následovala, se ujali slova nejprve zástupci SČDO, kteří poděkovali za projev a zhodnocení práce Svazu a seznámili soudruhy z ministerstva se svými plány, se soutěží aktivity amatérských divadelních souborů, jejímž záměrem je podpora větší angažovanosti a zkvalitňování práce souborů. Pohovořili také o škole režisérů a scénografů, které obě byly úspěšné a nesou své ovoce.

Zástupce vodňanského souboru Šupina se zmínil o dramaturgii a směřování našich souborů na základě zkušenosti z cesty do Rakouska, kde si uvědomili, jak je mladé divadlo angažované. Naše divadlo se zabývá problémy v širším kontextu než divadla z kapitalistických zemí. Domnívá se, že autorská divadla u nás nedělají v podstatě jiné divadlo než angažované, nejsou ani schopny ji-

né divadlo dělat, neboť mají potřebu vyjadřovat se k problémům dnešního světa.

Závažný problém nastínil zástupce úpického souboru, který upozornil na to, že vedle prosperujících kolektivů zde máme celou řadu souborů na malých městech a vesnicích, které skomírají nebo dokonce zanikají. Zde bychom se měli poučit ze zkušeností kolegů sovětských, kteří mají propracovaný systém vzdělávání.

Soudruh ministr se zajímal, jaký mají amatéři názor na práci porot, které jsou složeny zejména z profesionálních divadelníků. Na tuto otázku se pokusil odpovědět Rudolf Felzmann, který je jak porotcem, tak porotovaným. Řekl: „Vítám trend hodnocení souboru jako srobor představení, kdy se všichni snaží hledat zásadní problémy inscenace.“

Závěrečného slova se ujal ministr kultury ČR doktor Milan Klusák: „Tato beseda nebyla pochopitelně vyčerpávající, je nutné v ní pokračovat. Je dobře, že jsme měli možnost sejít se na 55. Jiráskově Hronově. Ještě před pár lety se mluvilo o tom, jak rychle amatérské divadlo odumře. Jiní lidé říkali, že tady nejde jenom o to, co člověk vstřebává, ale také na čem se může podílet, co může sám dělat. Dnes se znovu ožívají různé divadelní formy. Ukázalo se, že tady zájem je ... Amatérské tvorbě je třeba věnovat pozornost a napomáhat jejímu rozvoji, aby amatérské divadlo uspokojovalo a kultivovalo zájmy lidí...“

Všichni, kdož se diskuse zúčastnili, si přáli, aby hodina měla alespoň 120 minut. Leč má pouhých 60 a tak čas, vymezený pro toto setkání utekl velice rychle a bylo nutné se rozejít s přáním, aby se všichni brzy opět setkali a mohli pokračovat v rozhovoru.

Co bylo dále součástí Jiráskova Hronova? Pochopitelně práce v diskusních klubech, které byly letos tři. Kromě Majky Bokové, která zde pracovala již v loňském roce, zde byli dvě nové tváře v roli moderátorů: doktorka Daria Mrázová a Luděk Richter. V diskusních klubech se každé dopoledne pracovalo naplno a skutečně se diskutovalo, někdy bouřlivěji, jindy umírněněji. Rozhodně však většina účastníků byla s úrovní práce v klubech spokojena a shodla se na tom, že tato forma vzdělávání v rámci Jiráskova Hronova má svůj smysl.

Ve Velkém Dřevíči probíhal druhý ročník Klubu mladých divadelníků, který byl v loňském roce nově koncipován. Letošní ročník navazoval na práci z minulého roku — přístup k textu, jeho rozkrytí, možnosti inscenování různých typů dramatiky a tak dále. Na tuto práci navazovala i snaha podpořit tvůrčí dramaturgicko-režijní přístup k danému textu. Tentokrát se nestal výchozím materiálem daný dramatický text, ale dva texty prozaické — povídka N. V. Gogola Plášť a dílo K. H. Borovského Křest svatého Vladimíra. Tato potřeba vyplynula především z faktu, že v poslední době, zejména mladé soubory inscenují díla prozaického charakteru, více či méně úspěšně. Účastníci Klubu

Divadelní soubor Bazovského MístKS Turany — F. G. Lorca: Plášťka.

mladých divadelníků si na této práci měli uvědomit to, co dělá řadě z nich problémy, to jest cesta od dramaturgické koncepce „u stolu“ k vlastní realizaci této koncepce v inscenaci.

Lektoři, pod jejichž vedením frekventanti pracovali, byli totiž jako loni: Jiří Fréhar z Divadla E. F. Buriana v Praze, Miroslav Krobot z Realistického divadla Z. Nejedlého v Praze, Ivan Rajmont z Činoherního studia v Ústí nad Labem a Karel Kříž z Městských divadel pražských. Frekventanti se přihlásili takřka všichni z loňského roku. Kromě práce o níž jsme hovořili, zúčastnili se všichni z KMD divadelních představení, která pak rozebírali, diskutovali o nich a snažili se dobrat podstaty problémů té které inscenace. Své názory na inscenace pak publikovali na stránkách Hronovského Zpravodaje, který opět každodenně vycházel a informoval o dění.

Součástí akcí Klubu mladých divadelníků byla i tři studijní představení, určená frekventantům Klubu. Jako první se ve Velkém Dřevíči představil Jaroslav Kubeš z Volyně se svým nastudováním hry Didiera Kaminky Osamělost fotbalového brankáře, což je v amatérských podmínkách první vlaštovka divadla jednoho herce. A výsledek svědčí o tom, že vyspělý amatérský divadelník se může pustit i do tohoto velice nesnadného projektu. Ve Slávii se pak představil divadelní soubor OKS Liberec se Smočkovým Podivným odpolednem doktora Zvonka Burkeho a po něm pražské Doprapo s přepisem Vonnegutovy Grotesky.

O těchto uzavřených studijních představeních se na letošním Hronově velice mluvilo, neboť mnohým nebylo jasné, pro koho jsou vlastně určena a proč na ně nemá přístup nejširší veřejnost. Vysvětlení podal Z. Jírový, předseda programové rady 55. Jiráskova Hronova. „Uzavřená studijní představení nejsou nic víc a nic míň než právě představení studijní, a proto „uzavřená“. Nejsystematičtější součástí tvůrčí dílny je Klub mladých divadelníků. V jeho nové koncepci považujeme za nezbytné vedle výuky na sále a rozboru inscenací seznámit tyto účastníky s některými inscenacemi, které v souladu s výukou mohou přispět (v rozboru jejich pozitiv i negativ) k celkovému výchovně vzdělávacímu programu Klubu. Existence těchto „studijních“ představení využíváme dále v systému metodické práce s odbornými pracovníky krajských a okresních kulturních středisek i v rámci spolupráce s novináři. Tento výrazně pracovní záměr vedl k logické uzavřenosti těchto studijních inscenací...“

Tolik na vysvětlení Z. Jírový ve Zpravodaji JH. Důvody, které lze pochopit, nicméně si myslím, že je škoda, nemají-li i ostatní diváci možnost zhlédnout inspirativní představení. Snad se tato situace v budoucnu změní, až bude mít Hronov odpovídající prostor pro arénová představení.

Dále se konaly besedy, setkání krajů, tiskové konference i neoficiální setkání ochotníků na různých místech, jak už tomu je ostatně rok co rok. Jubilejní Jiráskův Hronov skončil. Neměly by však skončit diskuse o problémech, které jednotlivá představení nastolila.

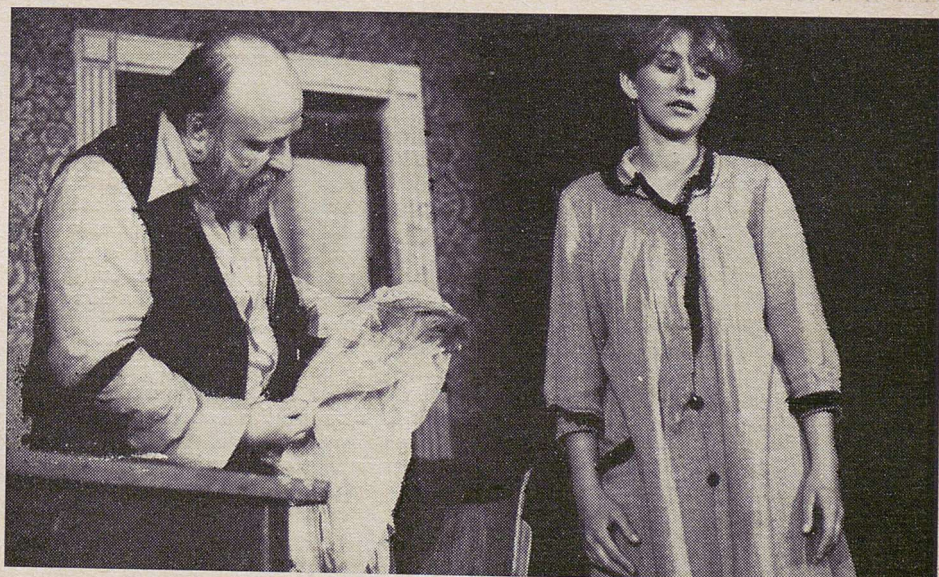
MICHAELA GRIMMOVÁ

Divadelní soubor Propadlo Plzeň — A. a V. Mrštíkovci: Maryša.

Divadelní soubor Doprapo Praha — K. Vonnegut, P. Lébl: Groteska.

Divadelní klub Jirásek SKP ROH Česká Lípa — W. Shakespeare, kolektiv: Jak se vám líbí Jak se vám líbí?

FOTO: JIŘÍ GLÜCK

1500 ZA DVA DNY

Ne, nejde o žádný lukrativní dvou-
denní „melouch“, ale vyjádření čísel-
ného počtu, o který se na prahu 55.
Jiráskova Hronova zvýšilo osazenstvo
hostitelského města, jež nabídlo možné
a zdánlivě nemožné ubytovací kapaci-
ty pro půldruhé tisícovky návštěvníků
národní přehlídky.

(4.8.)

SVATBA PO OCHOTNICKU

Hned v pátek zažil Hronov svatbu.
To by nebylo nic neobvyklého, lidé se
berou kdekoli a kdykoli. Tohle však
byla svatba divadelní! Jiří Postránecký,
na něhož si pamatujeme jako na před-
stavitele Cholstoměra z Příběhu koně
v provedení brněnského Dělnického di-
vadla, se v předvečer slavnostního za-
hájení 55. Jiráskova Hronova oženil ve
městě, kde slavil velký úspěch jako a-
matérský herec. Přejeme hodně štěstí!

(4.8.)

SETKÁNÍ STŘEDOČECHŮ

Jako každoročně se včera uskuteč-
nilo ve Slavii setkání Středočechů, kte-
ré je vlastně výroční schůzi souborů
kraje, SKV SČDO a KPS SKKS. Úvodní
referát krajského metodika analyzo-
val v devadesát minutách zevrubně
činnost středočeských amatérských di-
vadel a jejich výsledky, jak byly pre-
zentovány na přehlídkách všech stup-
ňů, provedl kritický rozbor průběhu
uplynulého Festivalu mladého divadla
v Poděbradech a podal zprávu o vzdě-
lávacích akcích. Při zprávě o pláno-
vaných otázkách vzbudilo pozornost o-
patření FEMAD, které snižuje počet se-
minaristů o více než 50 proc. Následu-
jící referát se zabýval dramaturgickými
problémy v repertoáru souborů, kde
převažovala česká dramatika a kome-
diální žánry, přičemž se zvýšil podíl
vlastní autorské práce. Referát obsa-
hoval zároveň vážnou kritiku nedostat-
ku her pro děti a ocenil snahu UKVČ
o nápravu. Závěrečný projev pronesl
zástupce SČDO. Schůzi i diskusi řídil
náместek ředitele SKKS Miloslav Kuš-
ka.

(5.8.)

PAMĚTNÍCI VYPRÁVELI

V nedělním odpoledni se v malém
sále Jiráskova divadla sešli ochotníci
v hojném počtu, aby s pamětníky vá-
lečných Jiráskových Hronovů zavzpomí-
nali na dobu, která byla pro náš ná-
rod obdobím krutého útisku, na dobu,
jejíž hrůzy se již nikdy nesmí opako-
vat. Vzpomínky přímých účastníků zno-
vu připomněly sílu a vliv divadla, kte-
ré může být silnou zbraní.

Klementina Rektorisová o této době
napsala: „Vzpomínky na oněch pět
ročníků Jiráskových Hronovů nevybledly.
Úvahy o nich se nemění ani s odstu-
pem let. Byla to doba tragická, šlo
o bytí a nebytí národů naší vlasti. Udá-
losti od roku 1938 měly otřesnější ob-
sah, než by mohla zpracovat fantazie
dramatiků generace Aloise Jiráska a
Karla Čapka.“

Již 40 let žijeme v míru. Snahou kaž-
dého z nás musí být zachování míro-
vého stavu ve světě. A my, divadelní

ochotníci, jsme vždy byli a budeme na
čele boje za zachování míru. A i pro-
to je třeba si historii, která není tak
zdálená, připomínat a poučovat se
z ní. A k tomu beseda, uspořádaná
UKVČ, Kruhem přátel Jiráskova Hro-
nova a SČDO určitě přispěla.

(5.8.)

MINISTATISTIKA

Udělali jsme si v redakci takovou
ministatistiku – tři divadelní soubory
jsou letos na Jiráskově Hronově popr-
vé, a přitom soubor AHA! z Lysé nad
Labem vznikl teprve před nedávnem,
plzeňské Propadlo v roce 1979. Nejstar-
ší z nich je vlastně Mladé divadlo z
Pardubic, letos jedenadvacetileté. Z o-
střílených borců je pak vodňanské Šu-
pině deset let, Anebdívaldu o rok méně.
Připočteme-li k tomu všemu ještě
tu spoustu nových mladých tváří v dal-
ších souborech, zdá se, že o budouc-
nost našeho amatérského divadla sku-
tečně nemusíme mít obavy. Prostě, jak
se zpívá v jedné písničce – Hronov
nám mládne, a my mládneme s ním...

(6.8.)

O ČEM SE HOVOŘÍ

Soubory si už tradičně pochvalují,
jak to klapě v zákulisí Jiráskova di-
vadla a dlužno podotknouti, že tomu
není letos jinak. Zasluhu na tom mají
ovšem mužové v pozadí: jevištní mistr
Pavel Matyska s technikáři M. Kače-
rem, J. Jelenem, J. Skopem, B. Beranem
a M. Fendrychem, mistr zvuku Franti-
šek Vacek s J. Bartošem a M. Konrá-
dem a mistr světél Ludvík Lof s J. Ku-
bínem.

(6.8.)

„TRVANLIVÝ“ PLAKÁT?

Na závěr včerejšího jednání organi-
začního štábu 55. Jiráskova Hronova
se debata stočila, ačkoliv ještě zdale-
ka není konec letošní národní přehlíd-
ky, do budoucna, neboť byly posuzo-
vány ideové plakáty JH z předchozích
let proto, aby byl vybrán jeden jediný
coby „trvanlivý“ na několik příštích roč-
níků. Jednohlasně zvítězil plakát ze 48.
Jiráskova Hronova, který by se zřejmě
měl stát charakteristickým pro nadchá-
zející svátky amatérské Thálie v Hro-
nově.

(6.8.)

POSLEDNÍ VZPOMÍNKA

Všichni tři se narodili počátkem to-
hoto století. S ochotnickým divadlem
prožívali dobu ponižování i šťastné ob-
dobí našich národů. Dnes můžeme jen
ve vzpomínkách ocenit práci Antonína
Šimka, Josefa Kusého a Jana Ludvíčka,
kteří se letošního 55. Jiráskova Hronova
bohužel nedožili...

Ještě před rokem jsme je mohli vi-
dět, jak pozorně sledují představení
v Jiráskově divadle, jak vzrušeně a se
zaujetím debatují o každém vystoupení.
Dnes nám zde chybí trochu přihnute
a nervózní přelétávání královéhradeč-
kého Toníka, důstojné cupitání beroun-
ského Pepíka a usměvavá tvář mlado-
boleslavského Jendy. Vezměme si pří-
klad z jejich obětavé práce pro šťast-
ný život člověka.

A jak milovali Hronov a jeho okolí!
Už vloni cítili životní únavu a hovořili

o své poslední účasti na Jiráskově Hro-
nově. Loučili se s každým místem. Když
jsem se s nimi během roku setkal, žá-
dali mě, abych pohladil všechna ta
místa v Hronově, která měli rádi, abych
i za ně se poklonil Mistru Jiráskovi
a hlavně, abych alespoň svým pohle-
dem pozdravil všechny ochotnické přá-
tele a obyvatele Hronova.

Přijměte, milí přátelé, tuto poslední
zdravici všech tří, byli mezi námi o-
pravdu rádi a velmi šťastni. Toník s
Pepíkem byli účastníky všech Jirásko-
vých Hronovů a patřili k němu jako
on patřil jim.

(Du) (7.8.)

SOVĚTŠTÍ HOSTÉ JIŽ PŘIJELI

Včera odpoledne dorazila nejprve do
Prahy a potom do Hronova výprava
souboru Lidového divadla Městského
domu kultury z Moloděčna v Bělorus-
ské SSR. Sovětští hosté byli ve 13 hodin
přijati v obřadní síni MěstNV v Hro-
nově jeho předsedou Oldřichem Cvrč-
kem a na závěr prvního dne svého po-
bytu v dějišti 55. Jiráskova Hronova,
který svými dvěma sobotními vystoupe-
ními uzavřou, zhlédli v Jiráskově divad-
le představení DS SK ROH Kroměříž Ži-
votopis mého strýce.

(8.8.)

HRST ZAJÍMAVÝCH ČÍSEL

Těsně před závěrem letošní přehlíd-
ky jistě nezaškodí hrst zajímavých čí-
sel a statistických údajů. 17 předsta-
vení v Jiráskově divadle zhlédlo 7 tis.
diváků, v Kulturním domě ve Žďárkách
přihlíželo 7 představením 1 400 diváků.
Návštěva na mimodivadelních progra-
mech v parku MAJ představovala 2 100
diváků, filmové večery vidělo celkem
2 550 diváků. V diskusních klubech by-
lo celkem 1 700 účastníků, jediná od-
borná přednáška letošní přehlídky mě-
la účast 100 diváků. Výstavu Osvobo-
zení Náchodská Sovětskou armádou si
prohlédlo v Jiráskově divadle 500 ná-
vštěvníků.

(9.8.)

DESÍTKA ZE ZAHRANIČÍ

Jako každoročně, tak i letos přilhlíží
národní přehlídce také řada delegátů
ze zahraničí, kteří na Jiráskově Hro-
novu konfrontují svoje zkušenosti z prá-
ce v domácím amatérském divadle se
svátkem československé amatérské Thá-
lie. V Hronově pobývá celkem deset
delegátů z Bulharska, Dánska, NSR,
NDR, Polska, Rumunska a SSSR.

(10.8.)

FOTO NA PAMÁTKU

Dnes večer bude slavnostním zakon-
čením uzavřena další kapitola našeho
ochotnického divadla. Kromě účastnic-
kých diplomů a čestných uznání pře-
vezmou v Jiráskově divadle zástupci
jednotlivých souborů, které na 55. JH
vystupovaly, i novinku v podobě malých
alb s fotografiemi z jejich pobytu v
Hronově, tak, jak je zachytil fotore-
portér Jiří Glück.

(10.8.)

Redakci Zpravodaje 55. Jiráskova
Hronova tvořili: Václav Tichý (vedoucí
redaktor), Ivan Bednář, Zdeněk Pošival
a Michaela Grimmová.

Mezinárodní festival atrakcí nejen divadelních

Každý druhý rok se koná v Karlsruhe v NSR mezinárodní festival amatérského divadla, jehož hlavním organizátorem a spoluorganizátorem je domácí divadlo Sandkorn (zrnko pisku). Ve dnech 19. až 23. července 1985 probíhal už třetí ročník festivalu, rozsáhlého počtem zúčastněných souborů i neomezovanou prezencí rozličných jevištních žánrů. I přes tuto pestrost a rozmanitost inklinovala většina vystoupení, zejména domácích skupin, k atraktivní všehochuti operetně lehčího a nevázaného charakteru.

V nabitém programu festivalu se střídalo 35 souborů z 10 zemí (ČSSR, Jugoslávie, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Francie, Irsko, Itálie, Tanzánie, NSR) v 74 vystoupeních. Z několika zemí přijely soubory dva a jediné Československo mělo tři reprezentanty. I když zahraniční soubory vystupovaly se svým programem nejméně třikrát, nebylo možné ani při nejlepší vůli zhlédnout všechno.

Zákonitá převaha domácích souborů, mezi nimiž i hostitelské divadlo Sandkorn předvedlo čtyři inscenace, se projevila v nadbytku kabaretních, revuálních a cirkusových pořadů, doprovázených přílivem zábavy tak zvané lidové či jádrného ražení v klasické i konvenční podobě bez náročnějších obsahových ambicí.

Přestože je festival inzerován jako amatérský a soubory ze socialistických zemí reprezentovaly jednoznačně amatérskou činnost, v případě ostatních byla situace jiná. Většina z nich se netajila svým profesionálním zázemím, které mimo jiné dokumentoval honorář za produkci na festivalu. Důvodem k uvedení tohoto, pro mnohé známého faktu je zjištění, že často (až na výjimky) byla představení amatérských souborů kvalitou i myšlenkově „profesionálně“ působivější.

O vlastním průběhu i charakteru festivalu vypovídalo do jisté míry také prostředí, v němž se odehrávalo veškeré dění. Na třídě Kaiserallee 11 se v Karlsruhe nachází areál Sandkorn The-

ater in der Fabrik, obklopený novostavbami. Jednopatrová divadelní budova, adaptovaná ze starší továrny, poskytovala k vystoupením dvě místnosti s dvoustanně arénovitým uspořádáním hlediště se závěsy. Dále byly k dispozici tři stany, z toho jeden cirkusový. Další stany sloužily k občerstvení, k prodeji suvenýrů, k výstavkám a podobně. Nechyběly ani kolotoče, maringotka s pokladnou a další jarmareční atrakce. Nejednou narůstající decibely z vnějšího prostředí zasahovaly rušivě do průběhu souběžně probíhajících vystoupení, na nichž se diváci střídali podle zájmu a okamžité nálady, někdy bezohledně.

Z našich souborů bylo divácky nejúspěšnější vystoupení slovenského Divadla V podzemí z Kremnice. Hra s titulem Smetiště předložila k zamyšlení současné problémy, týkající se znečišťování životního prostředí i narušování mezilidských vztahů. Zvolená forma klauviády i satirických dialogů byla nápaditě pohybově rozvíjena a divadelně tlumočena. Škoda, že k jasnější srozumitelnosti pro domácí publikum nebyly některé pasáže přeloženy, třebaže slovní hříčky nebo lokální humor byly nepřeložitelné.

Divadelní soubor Jirásek z České Lípy sehrál volnou úpravu hry W. Shakespeara Jak se vám líbí Jak se vám líbí?. I přes některé částečky hrané v němčině a osobitý výklad s nedefinovatelným půvabem zůstávalo publikum vtažné. Zjevným důvodem bylo, že se tato pozoruhodná inscenace vymykala z pole festivalu.

Třetím souborem z ČSSR byl kolektiv loutkového divadla Jitřenka Domu kultury ROH Zbrojovky Brno, který byl mimořádným hostem divadla Sandkorn, které koncem května 1985 hostovalo v Brně. Brněnští loutkáři sehráli na festivalu tři představení Generálské operky Z. Bezděka a O. Rödla. Inscenace svým pojetím (divadlo masek s loutkami) byla mezi ostatními ojedinělá. Její antimilitaristické zaměření i prezentace hudebně dramatického žánru v souhře divadelních složek zaujalo diváky více v první polovině.

Nejsilnější ohlas i největší návštěvnost měla na festivalu pantomima. Představitel pantomimických etud Tulák (Ministerne z Itálie) se stal i moderátorem závěrečného galaprogramu, při němž se v cirkusovém stanu připomenula řada souborů vybraným číslem ze svého programu. Italský mim se vyznačoval mimořádnou sdělností, k níž kromě svého těla používal organicky zvuky i slovo. Tematicky obsáhlý rejstřík střídal humor i smutek a dokonce i pikantní momenty z čísel jeho programu respektovaly míru vkusu.

S klasikou i současnou pantomimou, precizně a profesionálně propracovanou až k nejdrobnějším pohybům se představila ženská dvojice Pinok a Matho z Francie. Vážnější zamyšlení nad světem i nad lidmi mělo vesměs obecnější platnost a přes všechn obdiv k esteticky působivému podání by výsledek nesmírně umocnila zkratovitost metafory, překypující narůstajícími epizodními motivy.

Z tradičních folklorních motivů výtěžil ve výrazovém, i když jednostranně rytmičtém tanci a pohybu atraktivní produkci sólista Nkwabi E. Ngahagasamala z Tanzánie. Při pokusu o prostinký výstup však zůstal začátečníkem, těžícím mimo jiné i ze svého, pro nás exotického původu a fyziognomie.

Domácí soubor Sandkorn sehrál pro nejmenší diváky uplakanou revui Krokodýl pláče s námi, která se s jasným záměrem dotýká některých složek citové výchovy. Výsledné poznání, že projevit svůj cit (doslovně umět plakat je krásné) i slzami patří k přirozeným vlastnostem dětí, má výchovný dosah.

Rovněž hra Hledání přítele, adresovaná starším dětem, citlivě naznačuje řešení složitějšího problému: na příkladu uzavřeného a osamocенého chlapce jsou divadelně demonstrovány jeho vnitřní pocity při sprádání jemných vláken vztahů k rodičům a spolužákům. Herecký projev mladých členů souboru, hrajících rodiče nebo někdy sama sebe byl přesvědčivý a ironizující. Mimo to přispěla další skupina souboru Sandkorn, hrající pro dospělé, inscenací hry Kontrabas autora Patricka Süskinda a hrou J. N. Nestroye.

Samozřejmě že atmosféru každého festivalu dotvářejí vzájemná setkání účastníků před vystoupeními, mezi nimi i po nich, na což zůstalo tentokrát času minimálně. Všehochuť mezinárodního festivalu v Karlsruhe přinesla dílčí podněty, avšak jen výjimečně tvůrčí a pozoruhodné divadlo na jaké jsme zvyklí u nás. Nelze, než připustit, že zkušenost tohoto druhu je poučná a cenná pro příště doma i v zahraničí.

Tri protagonisté kremnického Divadla V podzemí.

FOTO MILAN KVĚTOŇ

(zha)

Jak se žije a pracuje v centru divadelních tradic

Kolem bylo právě samé divadlo: Rozhovor se totiž odehrával přímo uprostřed 55. Jiráskova Hronova; přibližně v polovině akce samé a současně i v centru města. Vedoucí oddělení ZUČ a metodička pro slovesné obory OKS Náchod tu měla přirozeně p'no práce, zajišťovala — jako pracovnice kulturního zařízení hostitelského okresu — mimo jiné tzv. mimodivadelní akce Hronova. (Bůhvíproč se jim vlastně říká „mimodivadelní“, když většina z nich tak či onak s divadlem souvisí — ať jde o filmové adaptace divadelních her, nebo např. o loutkářské představení souboru Radost z Červeného Kostelce, či o podvečer ve Slávii, věnovaný amatérským filmům o amatérském divadle...)

Není tedy divu, že KAMILA MARKOVÁ byla věru těžko k zastížení. Nejdříve jsme si povídaly o povinnostech okresního kulturního střediska v souvislosti s přípravou i realizací ústřední akce — v oboru nejvýznamnější — která se koná v dosahu jeho působnosti. A shodně se nám zdálo, že těch povinností je hodně, někdy možná přespříliš, a že by příslušné zařízení mělo mít pro tuto práci možná trochu lepší podmínky. Ale stejně to lidé dělají rádi; například jedna kolegyně, vyprávěla Kamila Marková, nechce (nebo ani nemůže chtít? — pozn. aut.) za cesty do Hronova ani cestovné; jezdí a pracuje tu ráda. A ovšem s nadšením navštěvuje představení.

Ostatně, jako všichni. Jedním z nejbližších rysů Hronovů je právě ona vážnost, s níž místní i okolní občané berou divadelní tradici, odkaz

Jiráskova, přehlídku, zkrátka všechno kolem divadla. Bohatá divadelní tradice — zvláště pak ochotnická — se projevuje v tomto kraji na každém kroku. A po celý rok, nejen v čase Jiráskových Hronovů.

Hrajete divadlo?

Nehraju. Byla bych asi špatnou herečkou, ale o to pak ještě horší metodičkou. Kdybych hrála divadlo, asi bych nemohla být pro tento obor metodičkou.

A byla to věta poněkud diskusní, neboť nejeden metodik přece divadlo hraje. Nebo vede. Tak se ptám dál: A proč?

Víte, o tom bychom mohly hovořit dlouho; stručně řečeno si myslím, že jako metodička musím být objektivní, nad věcí, tj. s určitým — a stejným — odstupem ke všem souborům. Jak bych s nimi jinak mohla spolupracovat? Ale stejně si myslím, že jsem jedna z nich. A doufám, že mě tak berou. Mám osobní kontakty se všemi soubory, s konkrétními lidmi; jsou to prostě přátelé.

Tím jsme se dostali alespoň „zkraje“ k práci metodika. Co děláte? Či lépe: Co obnáší vaše práce — právě zde, v tomto okrese?

Mohla bych říct, že dělám všechno, co můžu. Především pro soubory. Ale asi by to nebyla pravda. Zvláště od té doby, co vedu celé oddělení ZUČ, mám na divadlo mnohem méně času. A je mi to moc líto. Ale k věci. V našem okrese je opravdu velmi silná a zakořeněná divadelní tradice, a to s sebou nese své klady i problémy. Např. každé město okresu snad kromě jednoho má své kamenné divadlo, a každé z nich vzniklo svého času — plus mínus na přelomu století či ve dvacátých, třicátých letech — svépomocí občanů, ze sbírek, z velké přičinlivosti ochotníků. A tak je divadlo v Náchodě, v Jaroměři

i v Hronově, v Polici i Červeném Kostelci, v Broumově, v Meziměstí přímo v nádražní budově.

Neznamená ta kamennost také někdy určitou strnulost v chápání divadelní tvorby? Není také trochu limitujícím faktorem? Někteří říkají, a netýká se to zdaleka pouze vašeho kraje či okresu, že pak ochotníci v těch kamenných budovách hrají jako v době, kdy byly postaveny.

Nerada bych to takhle říkala, nebylo by to spravedlivé ani přesné. Ale pravda je, že v současné době nemáme příliš experimentujících souborů, scén; neoplýváme v oblasti amatérského divadla režiséry, kteří by šli progresivně na moderní, zcela současné vyjadřovací prostředky. Možná nám v této době chybí výrazné vůdčí osobnosti.

Ale určitě s tím něco děláte. A koneckonců, není vždy dost dobře možné měřit kvalitu a úspěšnost amatérského divadelnictví v nějakém regionu pouze tím, zda a kolik má netradičních (autorských, avantgardních atd.) kolektivů ...

Skutečně v našem okrese v současné době nemáme autorské divadlo. Místo toho však máme řadu souborů, které pracují kvalitně a setrvale dobře. Měli jsme také úspěchy na Jiráskových Hronovech, třeba soubor z Červeného Kostelce s hrou Tři na lavičce, DS z Náchoda s hrou Jitřní paní. Tyto úspěchy se dostávají tehdy, dojde-li k ideálnímu spojení režiséra, souboru a současně i hry, která kolektiv dokáže posunout kupředu. Čeho se nám nedostává, je objevenější a odvážnější dramaturgie. Já si dokonce myslím, že náš okres by „uživil“ i celookresního dramaturga — poradce, který by pomáhal jednotlivým souborům. Takového, který by je znal, byl by schopen vybírat, doporučovat souborům na míru ... V současné době nemáme na něco takového prostředky.

Ale děláte jistě jiná metodická opatření ...

Máme především při OKS okresní oborovou sekci pro slovesné obory (zabývající se však převážně divadlem), v níž jsou zastoupeny všechny divadelní soubory okresu, vesměs svým nejagilnějším, nejschopnějším člověkem. V tomto pracovním kolektivu děláme řadu věcí: Vytváříme koncepci rozvoje oboru, připravujeme různá metodická opatření k zkvalitnění amatérského divadla, zpracováváme okresní dramaturgické plány ...

Mezi ty poslední neúspěšnější akce patřil např. tzv. Malý Jiráskův Hronov, okresní soutěž o nejlepší inscenaci her Aloise Jiráskova v r. 1980, nebo okresní přehlídka české divadelní tvorby v Roce českého divadla v r. 1983 i další. Za dvacet let co oborová sekce pracuje, si vytvořila už určitý systém práce a dá se snad říci, že také díky tomuto orgánu má amatérské divadlo v okrese své stále pevné místo v kontextu kultury.

Jak se podílíte na celkovém rozvoji divadla v kraji, kde divadelnická tradice je pokud vím obdobná jako na Náchodsku?

Myslím, že aktivně. Účastníme se všech akcí krajského festivalu ZUČ a v okrese

samém jsou okresní kola tohoto festivalu významnými událostmi. V tomto smyslu poněkud po svém rozpracováváme krajské propozice festivalu. Vyhlašujeme např. každoročně nejlepší inscenaci sezóny (letos to byl Casonův Dům se sedmi balkóny). Máme soutěž o nejlepší soubor sezóny, přičemž kritéria této soutěže jsou dosti přísná a široce pojatá, patří do nich umělecká kvalita, angažovanost, veřejné uplatnění, vnitrosouborový život atd.

Jaké divácké zázemí má u vás amatérské divadlo?

Velmi dobré; jednotlivá představení dosahují v okresním průměru zhruba 15 repríz, někdy i 50.

Zdá se tedy, že divadelnická avantgarda publiku nechybí...

Asi ne. A taky by nebylo správné soubory, které na to nemají, hnát do neřešitelných tvůrčích problémů.

Myslím si ale, že chybí v celkové skladbě divadla ve vašem okrese. Ve struktuře organismu. A mohlo by se to časem projevit velmi výrazně. Pokud se už neprojevuje... Dá se pro zrození takového divadla něco dělat?

Mělo by se začít s mládeží. Myslím, že právě nyní jsou pro to vhodné předpoklady, například zrovna tady, v Hronově. Je tu celá řada středních odborných učilišť, tedy mnoho mladých lidí. A nový ředitel ZK MAJ je velice přístupný návrhům, sám také přichází s nápady. Myslíme si, že jedním z nosných programů klubu by mohlo být právě mladé divadlo. Snažíme se založit studio mladých, přesněji řečeno uvažujeme o tom s ředitelem klubu. Zatím to troškatá na tom, že nemůžeme najít pro tento kolektiv vedoucího. A to je, mimochodem, jedním z úkolů okresní oborové sekce a okresního metodika: sehnat vedoucího pro nový, či možný kolektiv. Taková práce se dá dělat jenom na základě osobních kontaktů, přesvědčování, znalostí lidí...

Zde je na místě poznamenat, že Kamila Marková pracuje na OKS v Náchodě již od r. 1967, tedy pomalu dvacet let. Měla, podle vlastního sdělení, to štěstí, že když ji tenkrát ředitel přijal, nechal ji rok dělat v podstatě organizační a sekretářské práce a sledovat, pozorovat, seznamovat se s obory, pro něž měla být metodičkou. Ten rok byl velmi užitečný, ač to tehdy mladíčkou absolventku brněnské „osvětové“ školy trochu štkalo. Ale potom pochopila, jak moudré opatření to bylo. Váš také se s okresní „slovesnou“ problematikou seznámila tak důkladně, že své obory obhospodaruje stále.

Takže vývoj má svou kontinuitu, a to je přes určité průběžné problémy a úskali (kde by nebyly?), pro divadlo okresu Náchod dobré. Dokáže například vytvořit velmi příznivou a pospolitou atmosféru; vymyslet způsob a uskutečnit, že divadelníci okresu „žijí dohromady“, scházejí se (na vzdělávacích akcích, na slavnostním vyhodnocení sezóny atd.). Zná své lidi, své soubory. A o co jí jde?

Aby soubory mohly dělat, aby ze své práce měly radost, aby byly dobré, lepší a ještě lepší...

Takže, děkuji za hronovské setkání, za čas, který byl právě zde tak vzácný.

AGÁTA PILÁTOVÁ

JAK JE TVOŘEN REPERTOÁR SOVĚTSKÝCH DIVADEL

Skutečné a životaschopné divadlo je vždycky současné

Moskevské dramatické divadlo V. Majakovského patří mezi nejstarší a nejvýznamnější dramatické kolektivy Sovětského svazu. Může se pochlubit bohatými tradicemi, které na jeho scéně formovali nejvýznamnější sovětské režiséři a herci.

Od roku 1967 vede toto divadlo velký mistr režijního umění Andrej Gončarov. Během své dlouhé tvůrčí dráhy režíroval Gončarov více než padesát divadelních her, mezi nimi i díla A. P. Čechova, M. A. Bulgakova, T. Wiliamse, A. Millera a dalších. Gončarov se stal uznávaným novátorem v oblasti filozofického divadla. Jeho inscenace divadelní hry Besedy se Sokratem, vytvořená na motivy novely moskevského spisovatele Edvarda Radzinského, dosáhla u divadelního publika silné odezvy.

Kromě své práce v divadle V. Majakovského se věnuje A. Gončarov i pedagogické činnosti. Vede katedru režie Státního institutu divadelního umění Lunačarského (GITIS). Zde se zasloužil o to, že na jeho katedře společně studují jak budoucí režiséři, tak budoucí herci. Vychází přitom z vlastních životních zkušeností, že vzájemné poznání problémů obou profesí přináší užitek oběma.

Režisérská profese není lehká. Režisér musí při své práci překonávat řadu těžkostí, mezi problémy nejsložitější bezesporu patří formování repertoáru divadla. Často jsou slyšet stížnosti, že divadelních her se sice píše hodně, ale že je těžké najít tu pravou, která by vyhovovala nejen celému tvůrčímu kolektivu, ale která by rovněž odpovídala stylu a zaměření divadla. Jak tyto problémy řeší A. Gončarov?

„Skutečné a životaschopné divadlo je vždycky současné, musí odrážet ty aspekty života, které vzrušují hlediště. Divadlo musí tyto faktory uhádnout a v každé své inscenaci je znovu a znovu podtrhnout. Jestliže v textu hry nejsou zajímavé myšlenky, které byste chtěli svou inscenací zdůraznit a nejsou-li ani v hledišti,“ psal svého času Gercen, „pak můžete dělat co chcete a stejně nic nedokážete. Potom je třeba převrhnout číši odpovědnosti a snažit se pochopit, jaké požadavky o otázky žijí v hlavách diváků sedících v hledišti.“

V souladu s Gercenem jsme proto povinni „naplnit tuto číši odpovědnosti“ a za všech okolností dosáhnout kontaktu s hledištěm. Divadlo je totiž umění s nejvyšším stupněm zpětné vazby.

Výběr hry je proto jedním z nejodpovědnějších momentů režisérské práce. Především je třeba dosáhnout toho, aby konflikt ve hře odpovídal konfliktům všedních dnů současné doby, aby tento konflikt byl opravdový a ne vymyšlený a aby v sobě zahrnoval i všelidské problémy.

Konečně je rovněž třeba, aby divák viděl na scéně skutečného současníka, hrdinu našich všedních dnů, kterému uvěří a za kterým půjde. Současná hra vyžaduje hrdiny, kteří by svými činy, svou vysokou občanskou odpovědností bojovali pro-

ti lhostejnosti a nečinnosti. Je třeba zobrazit člověka a jeho dílo, člověka v procesu jeho duchovního růstu, sovětský charakter jako objekt našeho neustálého hledání.

Nedávno jsem režíroval hru Afanasie Salinského Pověst, jejíž děj se odehrává v prvních letech po nastolení sovětské vlády. Zdálo by se, že se jedná o problémy dávno minulých let. V tomto případě jde však o to, připomenout ideály, ze kterých vyrůstala moje generace, neboť to byla doba odhodlaných a přesvědčených lidí, připravených za své ideály i umřít. A takoví hrdinové jsou nutní v každé době, tedy i dnes.

Při hledání současných hrdinů se člověk někdy bezděky vrací ke starým hrám. S touto situací jsem se setkal, když jsem se vrátil ke hře Borise Godunova Zákony přezimování, kterou jsem režíroval před mnoha roky a jejíž děj se odehrává ve čtyřicátých letech. Když jsem si nedávno přečetl znovu její text, pochopil jsem, že v této hře je podán dokonalý model současných společenských problémů a její hrdina, vedoucí výstavby v zapolární oblasti, je sociálním hrdinou našich dnů. Je to člověk, který je schopen vzít na sebe smělá rozhodnutí, který je ochoten vzdát se svých osobních zájmů ve prospěch společnosti a který se bude odhodlaně bit za dosažení vytčeného cíle. To je hrdina, jakého dnes nutně potřebujeme.

Hrdina podle mých představ je vlastně parlamentář hlediště na scéně. Je to i Don Quijote v našem představení Člověk z la Mancha, zoufalý stařík, bodající svým rezivějícím kopím do bolavých míst současnosti. Je to kupodivu i antihrdina King ze hry Vladimíra Arro Podívejte se, kdo přichází!, ve které autor a s ním celé divadlo sleduje stále ještě přežívající vážné sociální problémy, jako je například maloměstství.

Při tvorbě repertoáru našeho divadla využíváme i prózu, publicistiku nebo poezii. V poslední době jsme se pokusili vytvořit poetické divadlo. Dramaturg Mark Rozovskij pro nás napsal hru Vysoký, ve které hovoříme o lyrickém hrdinovi básníka Vladimíra Majakovského a o jeho cestě k umění, o jeho osudech.

Současné divadlo nemůže rovněž existovat bez řešení tak závažného problému, jakým je otázka míru a války. Nedávno jsem režíroval hru Agent 00, kterou napsal novinář Genrich Borovik. Divadlo jsem inscenoval jako show, popisující americký způsob života a současně odhalující tento „strašně nesmyslný svět“.

To hlavní, na co myslíme, když připravujeme novou hru je, aby náš hrdina nenechal diváka lhostejným a aby jej nutil k aktivnímu vztahu k životu. Aby člověk nezůstal v sále pouze v abstraktního chápání děje, ale aby šel dále a energicky ve svém životě prosazoval známé heslo „jestliže mohu, pak to znamená, že musím“.

MARIJA DEMENTJEVÁ

Divadlo z Vitany se jmenuje Vydra

Stanislav Rob mladší, duše souboru Vydra Byšice.

Zeptáte-li se v Byšicích na zdejší ochotníky, každý vám odpoví většinou jménem Vitana. Ale skuteční znalci řeknou: Vydra. Amatérské divadlo má v obci tradičně dobrý zvuk a lidé přijímají skutečnost, že ten třicetiletý soubor ochotníků je v Byšicích platnou součástí kulturního života. A divadlo tu má historii, která začala před 167 lety a trvá dodnes prakticky nepřetržitě, i když se měnily názvy spolků a jejich zřizovatelé.

Když do Byšic jezdil pohostinsky vystupovat Václav Vydra starší, významná osobnost českého jeviště, svolil, aby zdejší soubor nesl jeho jméno. Vyjádřil tím nejlépe důvěru, že se v Byšicích bude trvale dělat dobré divadlo k potěše zdejších diváků i těch, kterým soubor Vydra své představení hraje na četných zájezdech.

Dvě desetiletí působí Vydra ve Vitaně, podniku známém v celé republice svými polévkovými sáčky, kořením, omáčkami. Dnes má soubor 32 členy, přes dvacet jich hraje divadlo a z toho více než polovina ve Vitaně pracuje, ať už v dílnách nebo kancelářích. Zájem souboru se dělí rovnoměrně mezi závod a obec.

„Divadlo patří MNV. Je tam kinosál a jeviště. Máme zde i zkušebnu, šatnu, tam jsou i naše ceny a diplomy, taková naše malá síň slávy. A teď nám dal k dispozici MNV i jednu zasedačku, když potřebujeme prostor. Takže nejen podnik, ale i MNV nám přeje, především jeho předseda Václav Novák. Má pro naši práci velké pochopení, i když sám divadlo nehraje a nehrál“, říká Stanislav Rob, jednatel divadelního souboru, dlouholetý předseda závodního klubu ROH, mistr na provozu Worcester.

Vedoucím souboru je, zatím krátce, Antonín Fárka, který pracuje jako údržbář.

Mimochodem, s rodinou Robů je byšické divadlo spojeno už léta. Stanislav Rob, otec, je osvědčeným režisérem souboru, o synovi jsme už hovořili, jeho žena Mirka je členkou a hraje tu i jeho sestra Vendulka Kavínová. Zastoupení tedy jistě početné.

Každý rok studují Byšičtí alespoň jednu hru, která se hraje čtyřikrát doma a nejméně šestkrát venku. A doma, to znamená čtyřikrát naplnit hlediště po 150 místech. Jenže o diváky v Byšicích nouze není. Chodí fandit svým spolupracovníkům pracující Vitany, chodí na ně lidé z této střediskové obce. Uvážíme-li, že má 1200 obyvatel, je to zájem opravdu mimořádný.

Kulturní a společenské středisko spojených obcí Byšice—Liblice hostí i jiná divadla, zpěváky, kulturní pořady patří k životu obce. Ten je spojen jak s domácími ochotníky, kteří každoročně připravují estrádu k MDŽ, komponované pořady a pásma. Tak k 40. výročí osvobození republiky nastudovali Nezvalův Zpěv míru, připravují komponovaný pořad Písníčky staré Prahy, scénky a kuplety, v nichž nesmí chybět samozřejmě ani Hašler ani Hašek. S estrádami DS Vydra zajíždí i do sousedství, především do domova důchodců, do JZD, nemocnice. Tam všude tento ryze amatérský soubor bez jakékoli profesionální pomoci přináší úsměv a radost.

„Poslední léta vystupujeme pravidelně na přehlídkách vesnických souborů v Libici nad Cidlinou a ve Žlebech i na krajských přehlídkách. Býváme vítězi — nebo na druhém postupovém místě — v přehlídkách okresních a získáváme i ceny za režii a herecké výkony“, vypráví Stanislav Rob. „Jsme divadlem komedie. Co já za patnáct let pamatuji, hraje samé veselohry. Výjimkou byly jen dva tituly: Jiráskova Samota a Nezapomeňte na Herostrata. Ne vždycky se shodneme v názorech s kritikou, ale chceme hrát divadlo pro diváky. Dát jim vkusnou zábavu. V tom vidíme svůj angažovaný přínos současnosti“.

Nyní budou mít Vydrovci na repertoáru hned tři hry. Sto dukátů za Juana, francouzskou komedii Tululum od Georga Feydeea a novou komedii, kterou chystají na podzim. Její titul je dosud tajemstvím.

Byšice patří i k místům, kde se konají okresní přehlídky vesnických a zemědělských souborů Byšické divadelní jaro. Letos se už tento malý festival konal poosmnácté.

Režisér Stanislav Rob starší.

Z inscenace komedie Svatba pod deštníky.

„Hlavním garantem je Okresní kulturní středisko v Mělníku. Spolupředatelem KASS Byšice a ZV ROH Vitana. A samozřejmě naši ochotníci mají plné ruce práce s organizačními a přípravnými pracemi. Děláme je však rádi a těší nás úspěch přehlídek“, říká Stanislav Rob.

Přehlídky mají každoročně své téma. Letos bylo námětem samozřejmě osvobození. V rámci divadelního jara se v Byšicích představí čtyři až pět souborů s hrami pro dospělé a tři až čtyři soubory s pohádkami k velké radosti zdejších dětí. Na tato představení nejen že je nabitý sál, ale musí se ještě přistavovat židle, aby se zájem uspokojil. Pravidelně pořádají Byšičtí i soutěž o nejlepší dětskou kresbu s námětem z těchto přehlídek a tak pohádky ožívají v dětské fantazii znovu, tentokrát v barvách a na papíře.

„Letos jsme poprvé uspořádali i diváckou anketu.“

„A vítěz?“

„Domácí soubor se Sto dukáty pro Juana.“

Byšický soubor Vydra, to je opravdu dobrá parta lidí se společným zájmem o divadlo. Teď budou společnými silami stavět ze starého sklepa novou divadelní klubovnu. Před časem tu pořádali i divadelní ples.

Výtvarníkem souboru je Bernard Hvolka. Spolu s ním i Mirek Paclt, který zastává zároveň funkci osvětlovače. Při realizaci jejich návrhů pomáhají samozřejmě všichni mužští členové souboru.

Jména byšických amatérů Žofie Drahoňovská, Antonín Fárka, Eva Hvolková, Stanislav Rob, Alena Kudelová a další znějí i na přehlídkách mezi nositeli cen za nejlepší herecké výkony v inscenacích. A cenu za režii si nejednou odnáší Stanislav Rob starší:

„Jednou jsme si zahráli na starou divadelní společnost. Dávali jsme Horníčkovu úpravu Štechovy komedie Svatba pod deštníky, aneb Zvoní se po třetí. Přijížděli jsme na náves obcí, kde jsme vystupovali s koňským spřežením a valníkem, pak jsme se rozcházeli po dvojicích domů za občany a zvali je jako staří ceduláři. Mohu říct, že hlavně mezi těmi staršími měla naše akce velkou odezvu a večer bylo samozřejmě plno.“

Dobrý nápad vždy pomůže zvýšit zájem o amatérské divadlo. A že se může hodit i jinde, není jisté nutně dvakrát podotýkat. Častým hostem souboru a pravidelným návštěvníkem premiér bývá i Bořivoj Navrátil z Národního divadla a další umělci. Také jejich rada a kritika pomáhá Byšickým hledat cestu, jak dělat divadlo ještě lepší. Protože to je cesta, která vlastně nikdy u žádného souboru nekončí.

(hs)

FOTO AUTOR A ARCHIV Z inscenace komedie Svatba pod deštníky.

Z Ligy proti nevěře Z. Podskalského.

Trojhvězdí básní a básníků

V současnosti vyšla v nakladatelství Čs. spisovatel trojice básnických knih našich předních básníků, jejichž díla se výrazně a hluboce vepsala do české poezie a stala se neodmyslitelnou součástí našeho života. Však verše národních umělců Josefa Rybáka a Františka Hrubína a zasloužilého umělce Donáta Šajnera dokážou hovořit našimi dny, objevují jejich náplň, krásu a poezii a jsou odezvou a obsahem našeho socialistického života.

Je to nová básnická sbírka Josefa Rybáka nazvaná příznačně Cesta. Básník v ní uplatňuje schopnost postřehnout podstatné z toho, co se kolem nás děje, ale i události z procesu kypících změn a návraty v jeho vlastní cestě od chudoby ke světlu sociální spravedlnosti a k dnešní době jako k nejpevnější jistotě člověka i celé naší společnosti. V básnické sbírce J. Rybáka Cesta

najdeme verše osobní, týkající se rodného Písku, vzpomínky na matku a otce, který padl v první světové válce. Ozývají se v nich i návraty tam, kde byl jeho zrod. V jiných verších je zase vtisknut obraz básnickových minulých let na Slovensku se zápasy za právo na práci v dělnických řadách. Najdeme zde i verše protiválečné, psané vášnivou notou a horkým srdcem. Je to poezie moudrá a bojovná, poezie umělce, je muž život navršil bohatě zkušeností a vtiskl moudrost činů a slov. Dopřál mu jít dlouhou cestou a být účasten bojů za dělnická práva, tvořit základy dneška a být při tom, tvořit a žít šťastný socialistický život.

Nová básnická sbírka Donáta Šajnera nazvaná Proto je knihou podzimní moudrosti. Neohlíží se však nostalgicky za uplynulým časem, ale naplno prožívá mnohotvárnou přítomnost. Jako v celém

bohatém básnickém díle Donáta Šajnera, i tady vystupuje jako pevný základ a východisko autorovy tvorby jeho bohatá životní zkušenost a hluboké sociální cítění. Jeho poezie byla vždy lidsky přívětivým a důvěrným poutem s rodnou zemí, krajinou a domovem, přítakáním životu a výzvou k spoluúčasti na jeho tvorbě. Ve sbírce Proto Donát Šajner zvýrazňuje bytostnou činnost člověka a cit lidské kolektivity, jež naplňují smyslem život jedince a přitom přesahují hranice jemu vyměřeného času.

Třetím svazkem poezie je útlý výbor z milostné lyriky Františka Hrubína s názvem Slunečný den, měsíčná noc. Ve výboru je též sledován vývoj básnickovy cesty od sbírky Zpíváno z dálky až po jeho sbírku Černá denice. Kniha vychází k nedožitým pětasedmdesátinám Františka Hrubína.

JOSEF KLEMPERA

Ani čeština nezná malé role

Jednou z nejkrásnějších odměn, které jsou pro poctivě se připravujícího přednášeče připraveny, je pronikání ke krásám rodné řeči, v nalezení pravdy, že ani čeština nezná malé role slov, k poznání, že i předložku je možné s rozkoší po půběhu válet.

Ze školních lavic jsme si odnesli poučení o stálosti českého přízvuku na první slabice slova nebo slovního spojení. Pro poznatky, které si chceme dneska zopakovat, je důležité pravidlo, že to platí i u předložkových spojení slabičných předložek. Předložka tu projevuje aktivitu a doslova bere přízvuk následujícímu slovu. Abychom byli zcela přesní, platí to o tzv. původních předložkách (bez, do, na, nad, o, ob, od, po, pod, pro, před, přes, při, u, za), ale i u vokalizovaných tvarů neslabičných předložek (ke, ku, se, ve, ze).

Vyjmenovávám to tak důkladně z toho důvodu, že zanedbávání tohoto pravidla nás často táhne za uši v rozhlase i v televizi. Důvod je dvojitý a vždy nelichotivý. Buď se čte takovýmto způsobem mechanicky nebo si předčítající text dostatečně neosvojil a málem se dalším slovům diví. Ani jeden důvod nemá u přednášeče místo, musíme přece předpokládat, že text studoval a že na něm zcela samozřejmě a doslova automaticky musí umět aplikovat pravidla.

Při oddělení předložky pauzou, která nutně při položení přízvuku na slovo následující po předložce vzniká, je porušen rytmus české věty. Předložka má ve větě významný úkol, protože jejím prostřednictvím vyjadřujeme vztahy mezi pojmy.

Výslovnostní norma spisovné češtiny upozorňuje na určité kolísání, ke kterému dochází při veřejných mluvených projevech, při přednáškách a slavnostních proslovích, kdy se při sledování důraznějšího zřetel na pojmový obsah slova za předložkou dává přízvuk na první slabiku tohoto slova. Jako příklad uvádí např. ve čtrnáctém století nebo vysíláme) operu (Čert a Káča) od Antonína Dvořáka.

Ve stručnosti si můžeme říci o výjimkách přesunu přízvuku z jednoslabičné předložky na první slabiku následujícího slova. Je tomu tak:

- následuje-li po předložce nesklonné slovo, např. příslovce, jehož úkolem je stupňovat nebo přesněji určovat význam — např. velmi, příliš apod.
- předložka ztrácí přízvuk před dlouhým slovem s množstvím slabik
- děje se tak před psychologickou pauzou, při hledání nevhodnějšího výrazu při ostychu před vyslovením myšlenky, k vyjádření ironického nebo satirického podtextu
- při emocionálním sdělení v následu-

jícím slově (např. narozen do bouřlivé doby)

- u básní při básnické inverzi — Hálek: ... za **velkých** pěvců příkladem
- cizích výrazů a spojení v citátech. Často se tu uvádí rozdíl u cizího a českého výrazu: Nepřišla na **rendez** — **vous**, ale nepřišla na randel

Ještě snad malá poznámka k tzv. předložkám nepůvodním — jsou to předložky, které vznikly nejčastěji z podstatných jmen: blíž, dle, kol, krom, skrz, stran, vně, zpod.

Nepůvodní předložky přízvuk nemají, pokud nedostanou vokalizovanou podobu. Pak v tvaru kolem, kromě, skrz, mají přízvuk na své první slabice.

Vynikající cit pro praktické používání těchto pravidel, především výjimek u jednoslabičných předložek měl národní umělec Zdeněk Štěpánek. Bylo požitkem poslouchat např. jeho zdůraznění slova po předložce s využitím ostrosti sykavek a protažením délky samohlásek, když mluvil jako král Lear o Goneril a Regan ve větě: Kéž tisíc dáblů na **syčících** rožeň je přišlo nabrat... Poslouchat jeho nahrávky z hlediska jeho citu pro jemnosti češtiny je pro každého přednášeče velikou školou.

Zbývá ještě povědět si několik zásad pro přednes slov přejatých z cizích jazyků, kde se často chybí z neznalosti. Objevují se hrubé chyby při přednesu i u latinských slov, kde jde nejen o špatnou výslovnost, ale ještě častěji o špatné délky samohlásek.

V podstatě se volí trojí přístup k výslovnosti přejatých slov. Buď se zachová původní pravopis i výslovnost — interview — intervju — nebo dochází k částečnému počeštění (pozor na gilotinu, která se psala původně s qui-na začátku, proto gilotína). Třetí možností je úplné počeštění — např. sezóna, gymnázium.

Teď mi řeknete, že je to učiněný ba bylón, jak se v tom má přednášeč vyznat. Protože tu nemůžeme v rámci našich rozprav tisknout slovníček, upozorňuji vás na kodifikační příručku, která byla vydána v roce 1978 pod názvem Výslovnost spisovné češtiny v nakladatelství Academia.

Obecně by mělo platit, že přednášeč se má seznámit nejen s výslovností, ale i s významem přejatých slov při analýze zvoleného textu. Když slyším vyslovené slovo, nejde často jen o nesprávnou podobu jeho tlumočení, ale v souvislosti s kontextem cítím, že přednášeči utíká i význam celé věty, celého verše.

Kodifikační příručka, kterou jsem už doporučoval, říká o výslovnosti slov přejatých doslova: „Podkladem spisovné české výslovnosti přejatého slova je sice výslovnost v jazyce, z něhož bylo slovo

převzato, ale rozhodující je, jak je slovo vyslovováno uživateli spisovného jazyka v mluvených spisovných projevech, a to za předpokladu, že je toto slovo součástí jejich aktivní slovní zásoby.“

Můžeme si to dokumentovat u citového vztahu k W. A. Mozartovi, jehož vklad pro naši kulturu a národní obrození je tak významný, že ho doslova cítíme jako umělce vlastního. Má generace, která vyrůstala za nacistické okupace, už ho bude vždy vyslovovat česky, tak, jak je jeho jméno napsáno. Protože byl a je náš. I Jaroslav Siefert ve svých kongeniálních rondelích Mozart v Praze vycházel z téže výslovnosti a zasloužilý umělec Václav Voska jako první interpret také tak vyslovoval. Nikoho také nenapadne, když mluví o van Goghovi, že jeho jméno vyslovuje v rozporu s jeho mateřštinou.

Jinak platí, že cizí hlásky, které v češtině nemáme, nahrazujeme domácími hláskami, které jsou jim zvukově nejbližší. To platí o francouzských nosovkách, anglické —w— nahrazujeme naším —v—, ruské —o—, které se v ruštině v nepřizvučné slabice mění v —a—, zůstává v psané podobě — Oněgin.

Polské sykavky měkké nahrazujeme českými tupými Sienkiewicz — Šenkjevič. Láska k Villonovi, Rimbaudovi a dalším francouzským autorům vyžaduje, abychom je jmenovali podle zásad jejich mateřštiny — Vijon, Rembo atd. U výslovnosti vlastních jmen cizích autorů odkazují na její výstižné vyjádření v Malém encyklopedickém slovníku A — Ž, vydaném rovněž v nakladatelství Academia v r. 1972.

Vlastní jména je třeba vyslovovat i v textu. Poslechněte si, jak je pečlivě vyslovují přední profesionální přednášeči, jak dokonale se vypořádává s délkami v latinských textech např. zasloužilý umělec Radovan Lukavský, z jehož dokonale latiny by při pořadu Antických řečníků měl radost Cicero, stejně jako Demosthenés z jeho řečtiny. A kolik prohrěšků jsme naproti tomu už slyšeli při interpretaci Václavky myšlenkové silné básně Domov jsou ruce, na kterých smíš plakat, kde atmosféra střední školy je vyvolávána latinskou inscenací Caesarových Zápisků o válce galské a tragika doby latinským církevním textem!

S dlouhou samohláskou by se měla vyslovovat slova končící:

- na —iv— Kolektiv — kolektív, kolektivní
- na —iva— definitiva — definytíva
- na —ivum— substantivum — substantívum
- na —ida— kariatida — kariatýda
- na —ina— želatina — želatýna
- na —om— sarkom — sarkóm
- na —ura— architektura — architektúra
- na —una— tribuna — tribúna
- na —ato— apassionato — apasionáto
- na —orium— ambulatorium — ambulatorium
- na —udium— preludium — prelúdyum

Naproti tomu krátce požadujeme vyslovovat — legie, režie, datum, patos i krize.

JIRÍ KUTINA

Obnovená sláva divadelních studií

Mezi moskevskými amatérskými soubory patří jedno z předních míst trvale **studentskému univerzitnímu divadlu** zformovanému kolem roku 1958. Odtud vyšly herečky jako Alla Děmidovová, Ija Savvinová, zde se zrodily režisérské kreace Marka Zacharova. Skoro tři desetiletí existence prohloubila studiový ráz této scény, kterou nejprve vedl herec R. Bykov, poté S. Jutkevič a M. Zacharov, později režisér I. Solovjev a I. Vitjuk.

Drak J. Svarce, Deník Anny Frankové, Osvobozený don Quijote A. V. Lunačarského, hry B. Brechta i V. V. Majakovského dokládají etapy hledání nových podob politického divadla výrazného společenského dosahu. Zde se odehrála premiéra *Hořdin* hudby L. Petruševské, dokumentující přednosti nové vlny v dramatu bez ohledu, zda byl okamžitě pochopen význam tohoto repertoáru.

Více než před deseti lety sem vstoupil mchatovský odchovanec, režisér A. Levinskij, jehož absolventské uvedení *Svatby maloměstákovy* B. Brechta prokázalo smysl pro osobité podání grotesky. V studentském divadle MGU inscenoval Zlatého osla, Slunce i Jíru Dandu. K jedinečnému výsledku dospěl v nastudování Shakespeara *Hamleta* prostoupením pochopením pro obraznost hledanou v řeči postav, a nikoliv vnějškově ilustrování násilně vymyšleným dějem. Pochmurné prostředí navozené prostřednictvím černých závěsů a zvukové kulisy zlověstného příboje, střídající se přelivly ticha a napjatého očekávání. Království ponořené do nečinnosti, spíše říše utek, z nichž dávno vyprchal život. Nesmyslná hra na všemocnost, slávu a prosulost doprovázená velkášskými pózami a gesty, ztrnulé grimasy. Nikdo není schopen aktivního činu, nikdo vlastně nereaguje, každý je uzavřen v sobě.

Za takovýchto prazvláštních okolností nabývá slovo hodnoty činu: jediné slova vzdáleně připomínají nějaké rozhodnutí, jednání, akci. Říše na prahu zániku, odumírající svět, kde zavládla nečinnost. Nic tu nepřipomíná život v jeho renesančním rozletu a v ovzduší, kde je přitlumená aktivita a zpomalený rytmus, právem se daří intrikám, machinacím a zločinu. Deformované království, které se udržuje nad hladinou díky nastolenému stereotypu závislosti a podřízenosti – znetvořené vztahy, vyhasínající život, myšlenky zbavené smyslu, smysl zbavený myšlenek, city převedené do podoby něčeho, co dávno pozbylo upřímnosti a pozvolna degenerovalo...

Zploštěná perspektiva nakloněné scény, pohled na realitu „rybím okem“, vypuklé reliéfy, konstantní charakteristika postav, spíše voskových manekýnů. Osobitý výklad Shakespearovy tragédie umožněný nadšením souboru, kde se sešli obdivovatelé klasického odkazu a jedinečných Paster-nakových překladů. Hledání utajeného smyslu známého díla, důraz na myšlenkovou souznění s hlediskem posledních desetiletí 20. století. Modernost, která nespěje za samoúčelnou originalitou, ale směřuje dovnitř, k hlubokému zamyšlení nad smyslem díla, jehož scénické kvality jsou nacházeny v přednesu verše, jeho melodičnosti a hudebnosti. Promyšlená partitura gest inspirovaných výtvarnými předlohami

renesančních mistrů. Nesmírná výraznost zprostředkovaná tvary mimoevropského divadla, tajuplnou řečí náznaků, pomlka a dramatických pauz. Jedinečný umělecký čin, který snese srovnání s vynikajícími profesionálními představeními.

Režiséra A. Levinského láká v amatérském prostředí účinnost výrazových prostředků považovaných dosud za výlučně komorní. Proto studentské divadlo hostovalo na velkých stavbách, spolupracovalo se společností Vědění (partnerská instituce naší Socialistické akademie), vydalo se na BAM. Výběr repertoáru má odvádět herce od napodobování, vnějškového ilustrování, domněle pravdivých životních situací a hovorových intonací, které režisér nepouští na scénu v jakékoliv podobě. Jeho ideálem zůstává koncentrace, maximální zhutnění, střídající se kontrasty schopné vyjádřit základní paradoxy neklidné doby nesnášející selankovitost.

Studentské divadlo Moskevské státní univerzity počítá s účastí profesionálních herců, pravidelně tu pracují profesionální režiséři. Soubor nespěchá, chce pronikat k podstatě, studium zde trvá měsíce a roky. Nic není konečné, představení se dotváří po premiéře, vypráví díky dalším zkouškám. Vše se podřizuje výrazné, společenské platné myšlence, směřující k pochopení smyslu života – ideje obohacující vysokoškolské posluchače mohutnými výraznými podněty filozofickými a etickými.

Několik zkoušek, herec zaměstnaný v divadle pár hodin a pomýšlející na jiné příležitosti, režisér ztrácející zájem o další osudy představení – nemá zde místo. Sloužení divadlu v nejširším smyslu slova, jeden z postulátů K. S. Stanislavského, dostává tak novou platnost. Pro správné pochopení nutno dodat, že soubor je na hony vzdálen pseudointelektuálnímu divadlu, jež by mohlo vznikat v podobném prostředí. Soubor nepodceňuje hlediště, a publikum nepodceňuje herce. Vzájemná důvěra a vzájemné očekávání brání sebestmenší uzavřenosti.

Nastudování Brechtova *Sluneče a Lorcova* Divadla dona Christobalda těží ze složité harmonie zvuků, rytmů a odstínů, montáže hlasů a hudby, jež napomáhá vzniku prostředí, v němž herci méně hrají a více sdělují vlastní pocity. Vášnivě monologové a racionální komentáře, city stavěné stranou a režisérem A. Levinským pronásledované. Racionalitě brání herecká improvizace, klauniáda odvozená z filmových grotesek, šansony legendárních kabaretů. Nesmírně náročná stylizace pohybu a přednesu, zjevný rozpor mezi režisérovým snažením a možnostmi nadšeného souboru, jehož příprava má výlučně praktický ráz a je určována repertoárem.

V tomto ohledu dosahuje výraznějších výsledků **Moskevský soubor plastiky a pohybu**, vedený G. Mackjavičusem, jež vstoupil do kategorie profesionálních scén po rozsáhlé amatérské „předhistorii“. Koncem padesátých let vyvolala převaha statického herectví zájem o pantomimu, koncem sedmdesátých let přerostl podobný zájem v jistou samozřejmost podmíněnou změnami učebních programů divadelního školství.

Gedrus Mackjavičus patří k odchovancům Pobaltí, kde se řadil ke členům studia řízeného M. Těnisovem, jež bylo začleněno do rámce divadelní školy v Kaunasu. V moskevském prostředí studoval pod vedením M. O. Kněbelové a vedl skupinu zájemců o pantomimu na závodě Kaučuk. Zde v rozmezí 1974 až 1977 uvedl *Blokovi Komedii* z pouti (Balagančik), *Překonávání* podle Michelangela a *Vánici*, montáž *Blokových* veršů.

Pohyb jako základ hereckého výrazu, pohyb na němž se podílí celé tělo v duchu požadavků V. E. Mejercholda, pohyb prostoupený pantomimou, groteskou a parodií natolik upoutal, že se mohlo ustavit poloprofesionální divadlo plastiky a pohybu (1978). Roční doby podle Anderse-nových pohádek, *Záblesky zlatého rouna*, zvláštní sportovní pořad v rámci moskevské Olympiády – znamenaly stadia vývoje pantomimy v ryzím divadelním podání G. Mackjavičuse.

Pantomimy zahrnující v sobě zvyrazňované filozofické náznaky a vzdalované psychologickým motivacím či baletní podívané. Pronásledování vypráví o osudech umělce v nelehké době, vidině díla Rudý kůň, symbolizujícího naděje, lásky, zápas, prohry. O nutnosti ideálu, nezbytnosti motivace, která dovoluje snášet urážky, ponižování i zradu...

Poloprofesionální soubor uváděl kolem patnácti představení měsíčně, repertoár tvořilo šest titulů. Jedno je však obdiv a zaujetí pantomimou, druhé nutnost obden naplňovat hlediště. Spojením s Klubem pantomimy v rámci Ústředního domu pracovníků v umění (CDRI) obohatily se původní možnosti, protože se zde soustředili nejen herci, režiséři, ale také autoři, teoretikové a kritikové. Tak vznikly předpoklady pro postupný vznik osobitých scénářů, které se hlásí k nezavrženým pokusům M. Gorkého rozepsaným pro K. S. Stanislavského a J. B. Vachtangova, textu hry pro lidové divadlo dvacátých let Číman Hovorka.

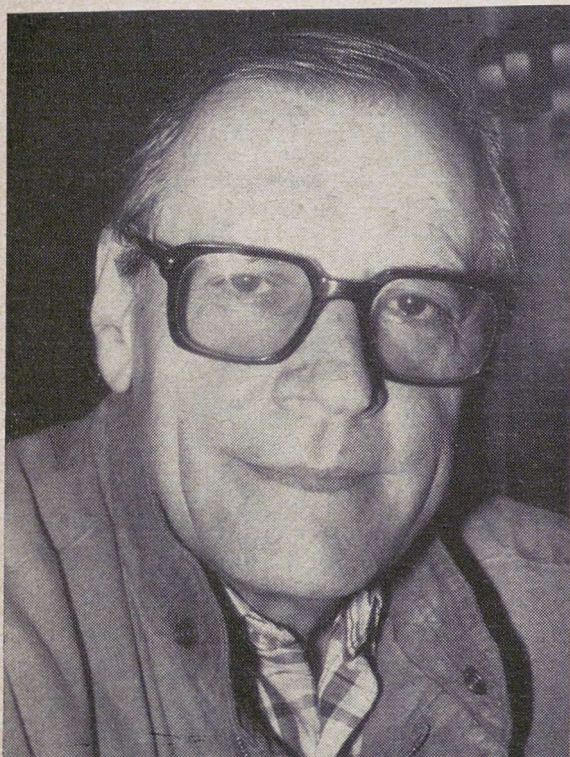
Divadlo v ulici 25. října hraje v bývalém kostele, v poslední době se změnilo v pobočnou scénu Moskevského oblastního divadla. Jeho zaměření nekompromisně určuje nadání Veroniky Kosenkovové, jež se nezabývá výlučně divadelním uměním. Její podání teatrálnosti mnohem více určuje poezie, zájem o dílo M. Cvětajevové, pohádky P. Bažova i hry L. Petruševské.

Kolem divadla se utvořila skupina nadšených a obětavých obdivovatelů z řad kritiků, překladatelů, hudebníků, architektů. Soubor uznává všemocnost tvůrčí fantazie, schopnost vyjadřovat na scéně individualitu každého člena, mnohem více než respektovat osobnost.

Míra ženské precitlivělosti, exaltovanosti hraničící s neurastením nemusí každého uchvátit, leč nutno ji zřejmě respektovat jako neoddělitelnou součást režisérčina talentu, který zatím přesvědčil o smyslu pro kultivovanost přednesu a zvláštním viděním divadelnosti přejímaném z poezie.

Originalnost repertoárového výběru, kde se počítá zejména s dosud neuváděnými texty, násobí pochopitelný zájem hlediště.

Dát lidem zapomenout na chmury života

Zasloužilý umělec Josef Bek, člen Městských divadel pražských (už jednadvacet let), se hrál za 43 roků své herecké dráhy slovy velkých i malých rolí, natočil přes osmdesát filmů, účinkuje v televizi, rozhlase, na estrádách. Se jménem tohoto zpívajícího činoherce je spojena celá dlouhá etapa vývoje našeho divadla.

Nikdy jsem nemyslel, že se stanu profesionálním hercem a že divadlo bude mým životním povoláním. Měl jsem různé koníčky, kopanou, volejbal, atletiku. Divadlo snad bylo vždycky tím největším. Vystudoval jsem obchodní akademii v Hradci Králové a začal jsem životní dráhu budoucího finančního úředníka. Nastoupil jsem v hradecké záložně a spořitelně.

Rozkukoval jsem se teprve a povídal jsem si se staršími spolupracovníky. Třeba i o tom, jak jsme hráli studentské divadlo, které mám rád dramatické autory. A tehdy mi řekl Bohumil Kubálek, hlavní pokladník a nadšený ochotník: „Nechceš se zkusit v Tylovi, mladý muži?“ Už předtím jsem hrál například na ochotnické Lidové scéně a proto mě nabídka lákala.

Dramatické sdružení Tyl bylo jedním ze dvou hradeckých rivalských ochotnických spolků. Tím druhým byl Klicpera. Samozřejmě, že divadlo hrálo v Hradci více souborů, ale tyhle dva držely prim. Klicpera soustřeďoval víc hradeckou smetanku, Tyl byl spolkem středních vrstev.

Ke Klicperovcům jezdili vystupovat přední pražští herci. František Kreuzman například a další hvězdy Národního divadla. Proto byl jejich repertoár závislý hlavně na pražském divadelním životě. My jsme se snažili v Tylovi více o původní tvorbu, vlastní pojetí. Řekl bych, že tady bylo nemálo talentů, a že se to dělalo dobře, ukazují výsledky. Rada nás zůstala u divadla natrvalo. Ota Sklenčka, Věra Kubánková, Jiří Šotola jako dramatik a další.

Příchod do Tyla pro mne znamenal poznání, že divadlo má svůj pevný řád, své

neporušitelné zákony. Až dosud jsem prostě hrál s mladickým elánem a buď to vyšlo nebo to nevyšlo. Tady mě Gustav Dvořák, nestor královéhradeckých ochotníků, výborný režisér a sám poučený herec, poprvé ukázal, jak je třeba přistupovat k roli, jak ji studovat, co do postavy vkládat svého a v čem se držet přísně autorovy představy.

To už začala válečná léta...

Ano. A divadlo bylo vlastně jediný způsob, jak dávat lidem dohromady, jak v nich udržovat vlastenecké citění v době národního ohrožení. Tak jsme začali připravovat celý soubor her, který představoval téměř komplexní pohled na nesmírnou tradici naší národní dramatické tvorby. Od lidových her, jako byl Mastičkář nebo hra O třech Mariích, přes Tylova Flamendra, Klicperův Divotvorný klobouk až po Dykova Velikého mága. V tom jsem hrál titulní postavu a poprvé jsem vyslechl názor, že bych se měl divadlu věnovat profesionálně.

A tak jste přestoupil od koníčka k povolání.

Nešlo to tak rychle, ale k mému rozhodnutí přispěla v podstatě náhoda. Já bych byl nenašel odvahu odejít z poměrně dobrého a zajištěného postavení finančního úředníka do nejisté budoucnosti profesionálního herce. Ale v roce 1942 přišlo do spořitelny příkazem, že deset nejmladších úředníků má být propuštěno a totálně nasazeno do Říše, konkrétně do Görtlitz.

Tehdy si mě vzal stranou papírník pan Matouš, který byl našim příznivcem a pro-

dával na ochotníky vstupenky, a řekl: Dobře hraješ, umíš i pěkně zpívat, neučil ses to nadarmo. Zkus to u profesionálního divadla, přece se nepohneš do rajchu. Přemýšlel jsem o tom a došel jsem k závěru, že má pravdu. A protože jsem se dozvěděl, že v Mladé Boleslavi je na zájezdu olomoucká opera, vypravil jsem se tam. Nejdřív jako divák a pak jsem vyhledal šéfa opery, Karla Nedbala.

Stál jsem před ním jako mladičkář pe něžní úředník a on se jen zeptal: „Co umíte?“ Odpověděl jsem drze, že Dalibora. Odvedl mě tedy do takového kamrlíku za šatnami a já zpíval árii Když Zdeněk můj ve svatém nadšení. Dal jsem do toho všechno a tenoři za stěnou se začínali chvěť o chleba. Nový hrdinný tenor na obzoru. Jenže netušili, že takhle vydržím jen tu jednu árii a zvadnu.

Přesto jsem byl přijat k českému divadlu do Olomouce a moje první smlouva zněla: „Člen činohry, tenor operety a výpomoc opery.“ A prozradím vám, že jsem jednou hrál i hlavní roli v baletu. Bylo to ve Folprechtově Zlomeném srdci a já hrál krále deseti slunci a měsíci.

V Olomouci, teď už v Divadle Oldřicha Štibora, jste působil ještě téměř deset let po válce.

V roce 1954 jsem z Olomouce zamířil do Městských divadel pražských a tam jsem zůstal až dosud. Jen jednou jsem zaváhal. To v roce 1956 jsem hostoval v Národním divadle ve Svaté Janě Bernarda Shawa. Byl jsem angažován na naši první scénu a začal jsem s režisérem Tostonogovem studovat Alexeje v Optimistické tragédii. Ale po prostředí městských divadel se mi stýskalo; po tamním kolektivu, obecnostu... zkrátka jsem se vrátil. Je to blaho pro herce, hrát na třech odlišných scénách.

Na co vzpomínáte nejraději?

Když se vracím do minulosti, tak nejhezčí vzpomínky doslova na celý život mám právě na ta ochotnická léta. Byli jsme mladí a každý z nás se cítil přímo stvořitelem každého díla. Všechno jsme si dělali sami. Kostýmy, dekorace, distribuci lístků, líčení... zkrátka od a do zet. Byly to nádherné chvíle, kdy jsme se dokázali poprat o dobrou věc.

Nikdy nezapomenu na zkoušky u cukráře Jarky Černého. On byl zběhlý filozof. Studoval vysokou a pak se při uzavření škol vrátil domů převzít otcovu živnost. To byl vynikající režisér. A do té doby také spadá inscenace Velikého mága, o kterém jsem už mluvil. Hrát na jedné scéně však bylo pro nás málo. Proto jsme vystupovali i v Albertinu, v přírodním divadle, na Pražském předměstí. Byla to doba svatého nadšení.

Setkával jste se s divadelními amatéry i později, už jako profesionál?

Samozřejmě. Protože jsem si sám odbyl svá ochotnická léta před vstupem na profesionální jeviště, vážím si práce amatérských divadelníků. Víím, co to je, dávat svůj volný čas tomuhle koníčku, znám ta velká i malá trápení, spojovat zálibu a povolání, třeba velice nesourodé. Ale právě tak dobře znám krásný pocit, když se práce podaří a člověk si uvědomí, že dal lidem chvíli potěšení, kdy se zapomíná na trudy života, každodenní starosti. Tenhle pocit je odměna, kterou nelze zaplatit

žádání penězi na světě. A je to pocit, který spojuje herce amatéry i profesionály.

Ale k vaší otázce. Už v Olomouci jsem spolupracoval s ochotníky. Režiroval jsem jim Pražského Podskaláka, Divotvorný klobouk, v tom jsem si s nimi i zahrál, a další hry. Když už jsem působil v Praze, sehrál jsem několik představení s ochotníky v Upici. Vzpomínám si například na hru Anna přechází na červenou, na komedii Nejdeš trochu pozdě? V Červeném Kostelci jsem u ochotníků hostoval v Martinovi Kabátovi z Drdových Hrátek s čertem... a dalo by se vypočítávat dál... Hálkovce v Nymburku a jiné.

Martina Kabáta jste ztělesnil i ve filmu. Které role z filmového plátna vám byly nejbližší?

Právě ten Martin Kabát. A šofér autobusu z filmu Florenc 13.30 nebo Toník z Anny proletářky, nadporučík Libal ze 105 % alibi, Hanč ze Synů hor... našlo by se jich ještě víc. Osm desítek rolí je už slušná řádka na pamatování.

Vzpomínáte rád na některé herecké historky, kterých máte jistě na skladě bohatý výběr?

Kdysi jsme zkoušeli v Městské knihovně v Praze četbu Shakespearova Othella. Měla takový úspěch, že jsme se rozhodli hru nastudovat a uvádět po vlastech českých. Režie se ujal dnešní režisér Národního divadla Miroslav Macháček, který hrál i Jaga, já Othella, Desdemonu představovala Nina Jirásková, Cassia Jaromír Spal, Roderiga Josef Kemr a dožete a Lodevika Svatoopluk Beneš, jinak odpovědný vedoucí téhle skupiny.

Jednou jsme měli hrát tohle představení v divadle v Krnově, kde je ohromné hlediště. To bylo plné už na odpolední představení, které začínalo v pět, v osm se hrálo podruhé. Jenže pátá se nezadržitelně blížila a Kemr nikde. Točil film Procesí k panence a filmaři ho slíbili přivést z Lysé včas.

Přišel začátek představení a Roderigo nikde. Obecenstvo už netrpělivě tleskalo, dožadovalo se představení. Sváta Beneš s vyvalenýma očima hledal radu, co si počít. A nakonec došli k názoru: „Musíš vystoupit s pásmem Toulavý den“.

To byly takové hovory přes rampu. Jenže to se dělá v civilu. A teď už jsem byl nalíčen jako ušlechtilý Maur, celý načerno, v uchu jednu náušnici, bílý kostým. Ten jsem sundal, honem zpátky do civilu. A jako ten ušlechtilý Maur jsem předstoupil před oponu. Sdělil jsem publiku, že Kemr už je na cestě a že jim zatím předvedu tohle pásmo, které mívalo u obecenstva úspěch. A s Macháčkem jsme se dohodli, že mě nakopne přes oponu, jakmile se Kemr dostaví a já to hned ukončím, aby se dal hrát Othello.

Už jsem byl v místech, kdy zpívám šoféřskou píseň z filmu Florenc 13.30, což mohlo znít od černého gentlemana dost výstředně, když přišel spásný kopanec, který jsem pocítil sice jen lehce, ale přijal jsem ho s úlevou. Kemr se dostavil v takovém šoku ze svého zpoždění, že místo aby šel brankou, přelezl plot a vyšplhal se do šatny po okapové rouře. A obecenstvo? Přijalo nakonec vděčně, že za jedno vstupné si užilo jak legrace, tak tragédie. Toho Othella jsme dohráli a mohli jsme začít znovu s večerním představením.

Obvykle se vypráví o „hereckých špílech“...

Herecké špilce mají své pravidlo. Divák by měl být vtážen do hry. Když neví, oč jde, a baví se jen herci, cítí se v hledišti tak trochu oklamán. Když ví, oč jde, má o zábavu postaráno i on. Takhle příhoda je z MDP.

Hráli jsme tehdy partnery s půvabnou Irenou Kačírkovou. Já ve smokingu, ona v dlouhé róbě. Role nařizuje, aby usedla ke klavíru a hrála. Já pak sáhnu po pouzdru s houslemi, vyndám je a hrajeme dueto. To vše samozřejmě z playbacku, takže hudba se ozývala nazávise na nás.

Scéna dospěla do těchto míst, Irenka sáhla do kláves, playback se rozjel. Jenže Václav Voska — nebo který dobrák to tehdy byl — mi zatloukl háčky, jimiž se pouzdro otevíralo. Páčil jsem, jak se dalo, ale k houslím jsem se nedostal. A z reproduktorů už se začínaly linout první tóny „mého sóla“.

Chytil jsem tedy ten futrál a dělal jsem, že to hraju na něj. Obecenstvo se válelo smíchy a kdo to představení neznal, myslil si, že je to schválně. A z toho vyplývá i vážná rada pro ochotníky. Zachovejte duchapřítomnost a ať se přihodí něco nečekaného „vis major“, nebo se na vás smluví kolegové, vždycky se snažte vyběhnout ze šlamastiky tak, aby se i divák bavil...

Za ty čtyři desítky let jste hrál nejrůznější postavy.

Všechny typy. A teď už zbývá vlastně jediné: hrát staré pány a dědky. Je to určitá smůla. Když má člověk konečně dostatek hereckých i životních zkušeností, už se ty role nikdy nevrátí. Věděli bychom bezpečně, jak dobře zahrát Romea, jenže už nevylezeme na balkón.

Je dost pěkných dědkovských postav. Já bych ale nechtěl hrát ty zatrpklé, co pořád jen vzpomínají, že za jejich mládí to bylo lepší. Rád budu hrát dědky, kteří jdou s dobou, přitakávají mládí, drží mu palce, aby se život mladým vydařil alespoň tak, jako mně.

A hrajete rád s dětmi?

Velmi rád. I když dítě je nejkrutější partner. Stačí jen trochu herecké machy a dítě ji svou upřímnou spontánností odhalí. Rád hraju s dětmi, protože jsou k nezaplacení upřímné, a když si vás oblíbí, je z toho dobré přátelství. Jen se na ně nesmí jít zvýšky, nepřibližovat se k nim jako dospělák, ale jako jeden z nich, jako kamarád.

Poslední otázka: Co máte nejradši — jeviště, film, televizi nebo rozhlas?

Samozřejmě jeviště je hercův svět. Tam je přímý styk s divákem.

Spolupráce s televizí je příjemná už v tom, že se role studuje jako divadelní hra, člověk přijde do ateliéru připraven a tvoří, není to rozkouskované jako scény ve filmu, kde se natáčí na přeskáčku. V televizi je i výhoda, že se dá záběr pustit a vy vidíte, jaké děláte chyby a okamžitě je můžete napravit.

A spolupráce s rozhlasem? Ta má pro herce velkou cenu v tom, že odhaluje všechny jeho prohřešky proti jazyku, vady v dikci, falešný tón. Je to také báječná kontrola, jestli herec nezapomněl mluvit. A tak tedy nejen umělecká disciplína, ale i hlasová očistná lázeň. Ochotníci mají možnost si stejného přítele udelat z magnetofonu. Nahrát si svá vystoupení a poslouchat se. Poznávat své chyby, přecínat proti kráse řeči. Časem pochopí, jak je to užitečné a také jejich výkony tím porostou.

(hs)

Herci zpívají

Do rukou zájemců o zpěv, konkrétně o „zpěv neoperního zaměření“ či v oboru „neklasický“ zpěv, dostává se zajímavá, a řekli bychom důležitá publikace Heleny Kubátové Herci zpívají, kterou vydal Supraphon. Už sám její název napovídá zaměření a určení, kam a do jakých řad zájemců míří.

Je to hlavně metodická pomůcka pro učitele neklasického zpěvu, i pro jejich žáky, při čemž pod pojmem neklasický zpěv jsou zahrnuty nejen jednotlivé styly taneční písně od jazzu až po disco, ale i lidová píseň, píseň všech forem hudební komedie od tylovské hry až po muzikál, šanson, brechtovský song atd.

V knížce Herci zpívají si můžete přečíst o specifické technice zpěvu, o metodice při neklasické výchově zpívajícího herce, zpěváka písní. Hovoří se tu i o principech, které jsou z klasického zpěvu převzaty a v konkrétních oddílech o technice zpěvu — tzv. dechové technice, artikulaci, dynamice tónu, hbitosti a pružnosti tónu, vázání tónu atd. — o práci s textem, ansámblovém zpěvu, o úkolech učitele i jeho žáka.

Knížka Heleny Kubátové Herci zpívají je potřebná příručka, kterou přivítají nejen divadelní profesionálové, ale i amatéři, neboť herec potřebuje dnes k plnému uplatnění „svůj hlas ovládat jako svůj provozní nástroj, a to v mluvě i při zpěvu. Potřebuje mít dokonalou techniku, která mu zachovává zdravý hlas po celou dobu jeho umělecké kariéry a umožňuje mu profesionálně zpívat, jak to čím dále tím více vyžadují divadlo, film, televize i rozhlas“.

Autorka H. Kubátová na základě více než třicetileté praxe ve speciálním oboru neklasického zpěvu na stránkách knihy vede žáka od počátečních hodin citlivě a odborně fundovaně jak po stránce teoretické, tak i praktické s hudebními příklady v textu, až k náročnějšímu studiu. Hovoří o hlasu jako o cenném bohatství, se kterým je nutno dobře a správně zacházet a hospodářit, neboť nejen pedagog, ale i jeho žák sám by měl včas rozpoznat způsob projevu, délku jeho provozu, i její mez, aby nedošlo k únavě, popřípadě i k dalším zdravotním následkům.

A majitel hlasu s nadáním svého uměleckého projevu by jej měl zdokonalovat odborně a vhodně používat nejen z vlastního hlediska, ale i v širším slova smyslu — společenském. „Vždyť hudba je pro citlivého člověka jedním z největších, až očistných zážitků, které zpevňují víru v krásu života a neopakovatelnost jeho okamžiků“, jak říká autorka publikace Herci zpívají na závěr.

JOSEF KLEMPERA

● RECITACE JE TVŮRČÍ ČINNOST

Společenské uplatnění recitačního výkonu je široké, ale však vždy využívané dostatečně ve všech jeho směrech a žánrech. Využití je podmíněno dramaturgií, úrovní interpretace a v neposlední řadě poptávkou. Proto je nutné, aby dramaturgie recitátorů byla co nejširší, aby nabídka předcházela poptávku. Interpretace uměleckého slova je nejčastěji požadována jako součást, složka komponovaného pořadu a musí se tedy podřídit jeho celkové knopecí.

Téměř svátkem se stává pro recitátora vystoupení na večeru hudby a poezie. Tento typ pořadu není tak častý, ale se značným předstihem se připravuje a umožňuje jak recitátorům, tak i hudebníkům nabídnout ze svého repertoáru to nejlepší v širokém ideovém záměru. Právě tady je nejprůhodnější místo pro posun výkonu přednášeče k tomu nejlepšímu, čeho je schopen. Záleží jen na jeho interpretačním umění a dovednosti získat posluchače pro spolupráci.

Jinou příležitostí pro recitátora je vystoupení v uměleckém programu u příležitosti jubilea význačné kulturní osobnosti. I zde může interpret najít odezvu pro svůj výkon, nehledě k tomu, že v těchto typech pořadů je mnohdy využita i hudební složka, která pomůže recitátorovi navodit vhodnou atmosféru a umocnit tak celkový dojem z výkonu. Koncepce programu bývá laděna převážně umělecky a poskytuje tak možnost k uplatnění širokého výběru textů. To platí i pro vystoupení na vernisážích, kde interpretovi pomáhá i komornější prostředí, větší koncentrace a užší spolupráce s posluchačem.

Konkrétnější koncepční zaměření mají literární programy, ve kterých je zaměřena pozornost na dílo jednoho, v některých případech několika autorů. Program vyžaduje velice pečlivou přípravu se značným časovým předstihem, aby recitátoři mohli požadované texty odpovědně nastudovat a připravit pro posluchače. Pro texty z těchto večerů je možné další uplatnění

při seminářích k určitému literárnímu období, stylu nebo výkladu o autorovi.

Na těchto několika příkladech jsme naznačili účelné uplatnění recitačního výkonu v uměleckých programech. Přednášeči si vystoupení v těchto typech programů velice váží, protože se při nich setkávají s velice vnímavými posluchači. Také hodnocení těchto vystoupení bývá kladné, přestože jsou na recitátora kladeny vysoké umělecké požadavky.

Největší možností interpretace uměleckého slova poskytují recitátorům vystoupení při mimouměleckých akcích. Jsou to zejména různá kulturně politická výročí, konference, schůze a zasedání, kdy recitace obohacuje zahájení nebo zakončení akce. Tyto příležitosti nelze podceňovat ani z hlediska recitátorů ani pořadatelů. Je nutné si uvědomit závažnost vystoupení, které vyžaduje pečlivou přípravu. Recitátor je vystaven mnoha obtížím. Především musí zvládnout text, který je mu často určen, přichází do neznámého a často velkého prostoru, s nímž se musí vyrovnat, nemůže spoléhat na atmosféru, jakou mu posluchači vytvoří. Také měřítka hodnocení jeho výkonu nejsou jen umělecká, ale je posuzován i z hlediska společenské angažovanosti přesně zaměřené k účelu celé akce. Z těchto důvodů je třeba zadávat texty recitátorům s dostatečným předstihem, neakceptuje-li pořadatel text z předloženého repertoáru. Vzhledem k závažnosti těchto vystoupení by při nich nemělo docházet k recitačním premiérám. Recitátor je odkázán při těchto příležitostech sám na sebe a musí mít tedy svůj text připraven tak, aby posluchače získal a přesvědčil. Je zcela vyloučeno, aby před takovýmto vystoupením kdokoli, kdo na textu s recitátorem nepracoval, zasahoval do pojetí, nebo jinak interpretaci upravoval. Organizace, které jsou pořadateli těchto akcí, jsou vedeny snahou o jejich co nejlepší vyznění. Proto si vybírají interprety, o jejichž dobrém výkonu jsou přesvědčeni. Základem spolupráce tedy musí být nutné

oboustranné respektování, aby výsledek přinesl posluchačům silný kulturní zážitek.

Výjimku mezi recitačními výkony tvoří vystoupení soutěžní. Jemu by měla předcházet několikrát interpretační zkušebnost s posluchačem, aby výkon byl utvrzen jeho pozorností a získal na přesvědčivosti. Při soutěžním vystoupení se musí přednášeč vyrovnat s posluchači, kteří jsou značně kritičtí, nehledě ke skupině odborníků, kteří tvoří hodnotící porotu. Recitátoři mohou vystupovat v soutěži jen s nově nastudovanými texty ve volném výběru nebo z předem stanovených okruhů určených propozicemi soutěže. To vše je pro ně velice náročné.

Organizátoři mohou pomoci recitátorům vhodně vybraným prostředím, které umožní klidné soustředění i vytvoření přátelské atmosféry. Důležitou součástí soutěže je její závěr. Nejde jen o slavnostní vyhlášení výsledků soutěže za přítomnosti zástupců organizátorů, třebaže i to má značný dopad na vědomí recitátorů. Především je třeba využít přítomnosti odborníků, kteří mohou přednášečům pomoci i v jejich další práci radou z oblasti všech složek uměleckého přednesu. Tímto pohovorem mohou interpreti získat mnoho nových poznatků k dalšímu zkvalitnění svého recitačního výkonu. Zároveň je to dobré uklidňující zakončení soutěže.

Dlouholetá praxe dokazuje, jak je prospěšné slavnostní vyhodnocení soutěže připravit jako samostatný program, ve kterém se představí nejlepší recitátoři. Program je koncipován jako večer poezie a hudby. Recitátoři tu mají možnost vystoupit ještě jednou se soutěžním textem již bez obav z hodnocení.

Přednášečský výkon je tvůrčí činnost. Vyžaduje mnoho úsilí a svědomité práce, aby dosáhl dobrých výsledků. Pro svůj umělecký růst však potřebuje posluchače, který je schopen a ochoten přijmout poselství přinášené interpretem.

JANA ŠTEFÁNKOVÁ

● KDYŽ SI NEVÍŠ RADY – DEJ SI KAFE

Před dávnými léty jsme seděli jako adepty ochotnického divadla a poslouchali rady moudrého režiséra, který nás zaslavoval do tajů dramatického umění.

„Síla dramatu,“ říkal tehdy mimo jiné „je v síle myšlenky. Ne v tom, že budete běhat po jevišti jako bodnutí tarantulí, že si budete zalamovat ruce nad hlavou, rvát si vlasy nebo se drbat za uchem. Když není co říkat nebo to nedovedeš, nepomůže ti rekvizita, hůlka špacírka ani deštník nebo vějíř, hodinky na řetízku. To všechno jsou jen berličky na cestě, která nikam nevede.“

Vzpomínám na ta slova často, když se dnes dívám na televizi a její dramatické pořady, především ze současnosti. I protože na televizi se dnes dívá (skoro) každý, bere se často jako neomylný vzor a mnozí amatéři, kterým se vytýkají chyby, argumentují: Ale vždyť v televizi přece... a už s vítěznou převahou citují kdy, kde a jak je televize inspirovala. K tomu, že špatně mluví a polykají půlky slov, což prý je součástí moderního, civilního herectví. Že hra světla, bodající

diváka do očí, ho oslepuje natolik, že příští scénu vidí jen jakoby v mlze nebo za záclonou. Že v příměři pohybu a technických kousků uniká myšlenka...

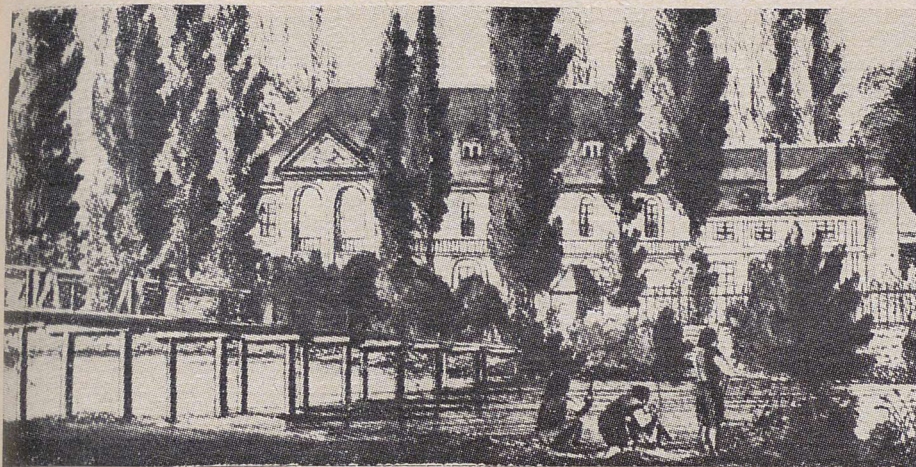
A pak ty režijní finty.

Všiml jsem si, jak moc se dneska v televizních hrách jí a pije? Autoři, kteří hodlají naplnit stanovený čas a chybí jim slova, režiséři, kteří inscenují text, v němž chybí myšlenka, hledají berličky na cestu, jež nevede nikam, jak říkával onen moudrý učitel ochotníků. Udělejte si někdy statistiku, kolikrát se během jedné inscenace stoluje. Kolikrát se připíjí. Kolik hrdinů je charakterizováno především tím, že otvírají ledničku a vytahují láhev. Nebo něco k snědku. Kolikrát zabírá kamera otevírající a zavírající se dveře. Nebo rozjíždějící se a zastavující automobil. Dojdete k takovým číslům, že se až sami zarazíte.

Síla dramatu je v myšlence. Ve slově. Nezapomínejme na to, i kdyby se nás televize snažila přesvědčovat o něčem jiném nejvybranějšími lukulskými hody, hektolitry vypité kávy a zavírala a otvírala

dveře třeba fotobuňkou. Podtrhneme sílu myšlenky střídmostí gesta i pohybu, rekvizit i výpravy, světly, jež nepřipomínají protiletectvo obranu, zaměřující nepřátelské letadlo. A nemá-li hra myšlenku, aby stála upoutat diváka, hledíme raději jinou. Což samozřejmě nemá být rada ani výtka televizní dramaturgii. Ta není amatérskou záležitostí a zřejmě ví, co dělá. Jenom si ji neberme za vzor a neodvolávejme se na ni, když nám někdo rozumný vytýká naše odkoukané chyby.

Často si stěžujeme, že je divák pohodlný a raději sedí doma u svítící obrazovky a i když se na ni zlobí, hubuje, přesto však je příliš pohodlný na to, aby se zvedl a šel za živou kulturou. Třeba na naše vlastní představení. A přijde-li už, dejme mu tedy něco jiného než má doma. Divadlo bez dveří, kávy a menu od jednohubek po krocana v hlavní roli. Nabídněte mu divadlo, v němž má hlavní roli myšlenka, tlumočená hercem. S uměřenými gesty i pohyby a bez berliček, které musí mít jen ten, kdo nemá co říci. Nebo to nedovede. (HK)

Divadlo na Štvanici

Ostrovu, jemuž se dnes v Praze říká Štvanice, v minulosti přezdívali také Velké Benátky, Hetzinsel, nebo prostě Hec. Má bohatou minulost, jako málokteré pražské zákoutí. Ve 14. století se na ostrově rozkládaly zelinářské zahrady pražských měšťanů. V dobách husitských bouří se na ostrově shromažďovaly davy prostých Pražanů, aby si vyslechly kázání kališnických kněží, a v 16. věku tady byla střelnice.

Od dávno minulých časů vystřídal ostrov řadu majitelů. Až do roku 1898 vlastnila Štvanici pražská rodina Židlických, od níž ostrov koupila pražská obec. Bujná a neudržovaná vegetace, letité stromy s sítkami hnízd kavek a romantická zákoutí lákala od nepaměti obyvatele Prahy k osvětlení a svátečnímu odpočinku. V 17. a 18. století byly na ostrově pořádány lidové veselice – tak zvaná římská divadla a bývaly zde k vidění nejrůznější atrakce.

V polovině minulého století se zabýval myšlenkou hrát na ostrově divadlo Josef Alois Prokop, ředitel první české kočovné společnosti, jejímiž členy bývali mnozí bývalí herci z ochoty. Hodlal postavit na Velkých Benátkách dřevěnou divadelní arénu. Avšak jeho petice byla z dnes již neznámých důvodů zamítnuta.

V té době se v jednom z ostrovních hostinců (byly na Štvanici tenkrát tři) hrávalo ochotnické divadlo. Zachovaly se o tom jen kusé zprávy bez bližších podrobností. Tato skutečnost nejspíš přivedla Prokopa na nápad usadit se na ostrově se svou hereckou společností trvale. V roce 1869 dosáhli povolení hrát divadlo na Štvanici divadelní ochotníci ze Žižkova, kteří doposud měli svůj stánek Thálie v sále žižkovské Bezovky, někdejšího Bezového mlýna, přeměněného v hostinec. Rozhodli se odtud odejít pro časté neshody s nájemcem hostince a kvůli cestě vedoucí k Bezovce, která byla v noci neosvětlená a špatně schůdná, takže odrazovala Pražany od návštěvy Bezovky.

Žižkovští ochotníci se ještě téhož roku přestěhovali na nové působiště a byli zde zpočátku spokojeni, protože návštěvy byly dobré. Svým působením se stali trnem v oku divadelnímu řediteli Pavlovi Švandovi. Když viděl úspěchy Žižkovců, uvažoval o možnosti postavit na Štvanici velkou dřevěnou divadelní arénu. Požadavky maji-

telů ostrova se však Švandovi, jenž byl jinak ve svém podnikání dobrý počtář, nezdály, a proto z dohody sešlo.

Žižkovští ochotníci zahájili svou činnost v roce 1867. Po čase dali svému sdružení po vzoru českého vídeňského spolku ochotníků jméno Ctenářsko - ochotnická jednota Pokrok na Žižkově. O založení Pokroku se zasloužili především Josef Belinger a Čeněk Vejmajer. V roce 1869, kdy Pokrok přesídlil na Štvanici, stál v jeho čele Jan Skolaudy. Jakmile se žižkovští ochotníci dověděli o Švandově úmyslu vybudovat na ostrově arénu, nastěhovali se znovu na Žižkov. Nejdříve hrávali pohostinsky v jiných pražských jednotách. Potíže měly málem za následek, že se Pokrok úplně rozpadne. Jenom přičiněním několika starých členů, nadšených pro divadlo, se tak nestalo. Teprve v roce 1877 se jim podařilo najít vyhovující divadelní sál v Karlíně, v hostinci U červené hvězdy. Zde potom Pokrok zažil nejspěšnější léta své činnosti.

Zatím se na Žižkově utvořil nový ochotnický spolek, který počal hrát divadlo asi v roce 1870. Z něj se v roce 1874 vyvinul Zábavní spolek Olymp, jenž byl v roce 1882 přeměněn na Ctenářsko - ochotnickou jednotu Tyl. S ním se v pozdějších letech sdružil Pokrok a z Karlína se přestěhoval opět na Žižkov. Svými finančními prostředky se přičinil o získání prostorného sálu, kde bylo v hledišti 350 míst pro obecenstvo.

K členům Pokroku patřovalo několik významných osobností tehdejšího kulturního dění. Čeští literáti, novináři i pozdější významní herci a herečky. Podle dochovaných statistik z let 1893 až 1894 sehrál Pokrok 35 divadelních představení. Na vstupném bylo vybráno 210 zlatých, pro národní účely spolek daroval 36 zlatých a 75 krejcarů. Počet stálých členů – herců činil 48 mužů a žen. Po dobu svého trvání, až do roku 1894 uvedl Pokrok 108 her.

Z toho bylo 10 divadelních kusů od J. K. Tyla, 4 od V. K. Klicperry, 7 od J. J. Kolára, 6 od L. Stroupežnického a ostatní byly z pera různých českých autorů. Hrály se samozřejmě i přeložené cizí hry. Z těch bylo 57 německých, 14 francouzských, ruské hry byly na repertoáru 3, her polských autorů bylo 5. Z dalších byla i hra přeložená z norštiny a 1 ze španělštiny. Do

roku 1894 vykázal žižkovský Pokrok od svého vzniku tržbu za vstupné v úhrnné částce 14 201 zlatých a 43 krejcarů. Z toho daroval pražskému Národnímu divadlu 242 zlatých, Ustřední Matici školské na budování českých škol v poněmčelých oblastech Čech 202 zlatých a 88 krejcarů. Na režii a údržbu vlastního divadla dal Pokrok od roku 1867 až do konce roku 1894 celkem 2102 zlatých rakouské měny.

Po odchodu ochotníků Pokroku ze Štvanice hrávaly ve zdejší hostinském sále divadlo některé pražské řemeslnické ochotnické spolky, které však většinou netrvaly dlouho. Hostinští štvanických restaurací pronajímali sály na různé podniky pro zabavení hostů. Silně navštěvován býval tady pořádaný masopustní „ples lumpů“, na němž byly povoleny i některé troufalé taškařiny. Pořadatelem těchto zábav byl v Praze všeobecně známý Ferda Mestek de Podskal, majitel blešího divadla, přítel spisovatele E. E. Kische i Jaroslava Haška.

Téměř na špičce ostrova u železničního viaduktu postavil v roce 1877 italský divadelní ředitel Eugenio Averino dřevěnou arénu. Byla bez střechy. Měla prostorné jeviště a stupňovité polokruhové hlediště. Portál jeviště byl zakryt těžkou černou sametovou oponou, která se rozhrnovala do stran. Zahajovací představení v aréně, nazvané Tivoli Averino, se konalo 15. září 1877. Vystoupila v něm pantomimická společnost Chiaroni, gymnasti bratři Angelové a Schmidtovi a také nově utvořený baletní soubor sólových tanečnic. Jak napsaly soudobé pražské noviny, sešlo se v ten den na Štvanici na 3 000 diváků. Vzhledem k tehdejšímu počtu pražského obyvatelstva byla to návštěva vskutku ohromná. Po čase podnikatel Averino z Prahy odjel do Milána, kde měl vlastní divadlo zvané Politeama. Opuštěné arény se ujal nový podnikatel J. Pelc.

Podnikatel Pelc přejmenoval divadlo Tivoli Averino na Orpheum. Snažil se získávat pro Prahu dosud nevídané atrakce. Angažoval provazochodce Blondina (uváděného na plakátech jako nepřekonatelného hrdinu Niagary), jenž, jak se v novinách psalo, přešel po laně pověstné Niagarské vodopády. Jak se později ukázalo, nebyl tento artista nikdy v Americe, byl to provazochodec z Vídně, který si neprávem přivlastnil jméno i pověst svého velkého artistického kolegy.

V letech 1880 a 1881 si pronajali scénu Orphea na Štvanici ochotníci žižkovského Pokroku a v červenci 1880 zde sehráli Šamberkovu Rodinnou vojnu ve prospěch odborné školy pražských lakýrníků a v příštím roce počátkem září ve prospěch Národního divadla Scribeův Salický zákon a Štolbův únos. Poslední dvě představení si vzala na starost nejmladší ochotnická garda Pokroku – studenti a nejmladší ochotníci.

Aréna pražských senzací – Orpheum – neměla dlouhé trvání. Datum jejího vzniku není přesně známo, ale bezpochyby to bylo v roce 1882. Napřesrok na místě arény postavili ledárnu. Divadelní sál, v němž kdysi vystupovali ochotníci Pokroku, byl nadále pronajímán pro různé podívané, pro „zpěváčky“ i ochotníky.

Tak se také Štvanice zapsala do dějin pražských ochotníků a vůbec divadelního podnikání...

JAROSLAV KOPŠ

ALE TY, DIVADLO, JSI VĚČNĚ

Nemůžeme hrát Strakonického dudáka, když je nás tak málo, hulákal Rudla, ale i ostatní věděli, že přece Růža nemůže hrát zároveň Dorotku, Zuliku, Kordulu, Rosavu, sbor divých žen — což, divé ženy hrál by, kdo volnou hubu zrovna by měl, jenže jsou tady role, které kříží se všelijak. Tak budeme hrát něco jiného, zne-možnil se Syřínek. Ani mu nikdo nic ne-vysvětloval. Prosím, bude mít pan Holář osmdesáté narozeniny a nezahrál by se mu Strakonický dudák? Hra, ve které on zná všechny role. Nestor ochotníků českých, o němž mladší ze souboru tvrdili, že hrával s Tylem a Strakonického dudáka že mu pomáhal přímo psát. I když ovšem je pravda, že minul se s Tylem na světě pouze o pár let.

Pan Holář! Vlastně to drželo v posled-ních letech soubor pohromadě, že tomu rozmilému dědovi vždycky k narozeninám hrával se Strakonický dudák. Bylo víc věcí, které ty lidi držely pohromadě, to se ví, láska k divadlu, které přece je věčné a přetrvává všechno, i válku hnusnou, která momentálně žene se Evropou, ale ten Strakonický dudák, ten tedy...

Dobo ty tmavá, špatná, až špatná jsi jak chceš, my svého Strakonického dudáka sakra hráme, umíňovali si členové spolku ochotnického ne proto, že v nešťastnou chvíli dobíhá osmdesátka panu Holá-řovi, ale i nějak navzdory. No, cítí se ta-potřebí je udělat.

I kdepak, pravil Rudla, sami sobě musíme dokázat, že umíme čelit tomu všemu, všem těm zhovadilostem a Dudák, to bu-dě naše eso. A začneme tím, že vezmeme si, co je naše, že vykrademe Spolek ně-meckých holek, hlase se dobrovolníci!

Zlodějna, pro velký čin vlastenecký, ale toho strachu! Ovšemže se přihlásili všich-ni. Ochotníci divadelní, tak nečetní, při-kořímí však nezkrúšení, vykrádají dům spo-lečenský, spouštějí vše nakradené po pří-kré stráni k řece, kde zručným šéfem vý-pravy stlučen z praktikáblů vor a na ten naloženo všechno ostatní. A tak odplaveno po vodě divadlo celé, Spolek německých

holek obrán o možnost zkusit si slast prožitku divadelního, ovšem Spolek ten měl zcela jiné starosti nejspíš. Krádež proto sice postřehnuta, ohlášena, vyšetřo-vána však pouze formálně českou policií protektorátní, která bystrozrace dospěla k závěru, že divadlo odplaveno bylo po ře-ce, ale teď kam?

A pod městem se řeka trochu stáčí, dříve stávala tu hospoda vorařská, nyní ale vorařské slávy konec, je tu jen hospo-da obyčejná a pobřežní mělčina, vystla-ná křemelkami, kromě jména Na křemel-ce už dávno jiné zisky hospodě nepři-esla. To až teď, když zakotveno a hbitě do prostor hospodských ještě za mokra bylo přeneseno divadlo.

Nečetná společnost divadelní srká cha-trné pivočko. Nikdy neluštěna horší křížov-ka, než která uskutečnit rozmluvu Rosa-vinu s Dorotkou... a přibírat? Přibírat, když lidé vinou časů špatných zahánějí do svých byteků a jeden druhého vlastně se bojí, konfidentů naseto všude. A do narozenin pana Holáře čas už jen krát-ký, nikdo nový by nestihl nastudovat roli. Ve chvíli, kdy už bylo téměř jisto, že granát, jímž skoncováno s říšským pro-tektorem, zasáhl a velice citelně poničil i plán dramaturgický místního spolku o-choťnického, přistoupil k hrstce nešťast-ných šenkýř, fajfka v hubě předlouhá a pach z ní děsný, jenže ta sladká řeč!

Ta řeč o tom, jak zde pan Rudla, reži-sér a vlastně spolku šéf může klidně hrát nejen oblíbenou svoji roli titulní v Dudá-kovi, ale může klidně si přibírat i Kala-funu, ba co dím, pánové, třeba i Vocil-ku! Vejrání nevěřící, ovšem i jisté oži-vení v sále. A na to Rudla: Kterak to, pane hoteliére? — neboť nad lokálem byl též kumbál přespávací pro zaniklé již po-sádky vorů — a odvětil pan hoteliér, že lehké je to jako nic, po majiteli předešlém kterému zajisté nechal to zde k úhradě útraty nějaký potulný komediant, zbylo ve staré almaře pár loutek. Nejspíš dost na to, aby se s nimi dal sehrát celý Strako-nický dudák, kdyby se to nějak zflíkávalo.

Rudlou pronesena řeč, že doba je vá-lečná a tedy zlá — i je nutno chytit se za

šosy této vzácné příležitosti, této nezištné, vlastenecké nabídky páně hoteliérovy. A tehdy uvidělo členstvo spolku ochotnic-kého, jak z polštářovitých zad toho dobré-ho Čecha a skutečného vlastence vyrůstají tempem bílá křídla, přes mocné pivní bři-cho spouštěna je krásná říza kraječková a čmudem odporným prosáklá fajfka pro-měňuje se v palmovou ratolest.

Poklad nalezený, hospodský z Křemelky zahrnut přízní a odměněn lákáním k se-hrání vědecké role starého Trnky, leč uká-zalo se, že pro mohutné břicho jeho ne-bylo by místa na z ukradeného materiálu stloukanou již konstrukci divadelní. Pone-chán pivu a náročným záležitostem orga-nizačním, odvedl též kus užitečné práce. Každý pro vlast aspoň něco a tyto naše snahy, drobné zdánlivě, spojeny budou se rovnat tříštivým granátům a bombám a železným košťatům, kterými vymeten bude nepřítel z líbezné české země, řekl Rudla a to se pak tleskalo!

A tedy premiéra, pan Holář staříčků jako každoročně mile překvapen Strako-nickým dudákem, tak nevšedně provede-ným, tak krásným! Loutky — oblečky nové, Růža, a ta mistrně sehraaná role starého Tomáše, kterou jubilant traslavým již po-někud hlasem, ale slovo od slova a bez nápovědy odříkával z prostředka sálu.

A hnala se válka Evropou, drceny a ro-zemílány všemožné ideály, ukončovány ži-voty v množstvích jako nepoznala celá dosavadní historie, svět zkrvavený však náhle jakoby zvlněným jemnou září milouč-kosti, světle, které jmenuje se láska, a kdyby tenkrát pátráno bylo policejné po zdroji onoho světla, věru že by hos-podského Na křemelce, tlustého pana ho-teliéra a plno ještě osob podezřelých s ním neminul tábor koncentrační. A nebo smrt.

Ale láska i s nadějami na lepší časy přerýchle se zašoupla do dychtivých srdcí a tak v policejních hlášeníh nic konkrétního, pozorován sice jakýsi šum v hospodě Na křemelce, ale což nestává se to v hos-podách, když oslavují se narozeniny tak významné, osmdesáté?

JOSEF KŘEŠNIČKA

PERLY POD JEVIŠTĚM

Honza musel zabít draka, protože byl tvrdohlavý.

Čarodějka čarovala tak, že klela.

Rek je třeba Janek, který vyrazí za humna a sní sám všechny
Můj hlas má svou vnitřní cenu.

Ženský hlas je tenčí a vyšší, protože je dost opotřebovaný.

Opereta je veselá proto, že když končí, tak je svatba.

Hrdinný milovník se na divadle nesmí lekat žádného výstupu
se dvěma nebo třemi milenkami najednou.

Na soutěže jezdíme hrát proto, aby první tři soubory dostaly
diplom.

Tuto pohádku jsem volně zrasoval pro náš soubor.

Ženy zpívají vysoko, protože mají první hlas.

Tyl vyšel ze skromných poměrů. Později se do nich zase
dostal.

Na výchovném koncertu nám ten pán říkal, že nejsou velké
a malé role, ale jenom větší a menší herci.

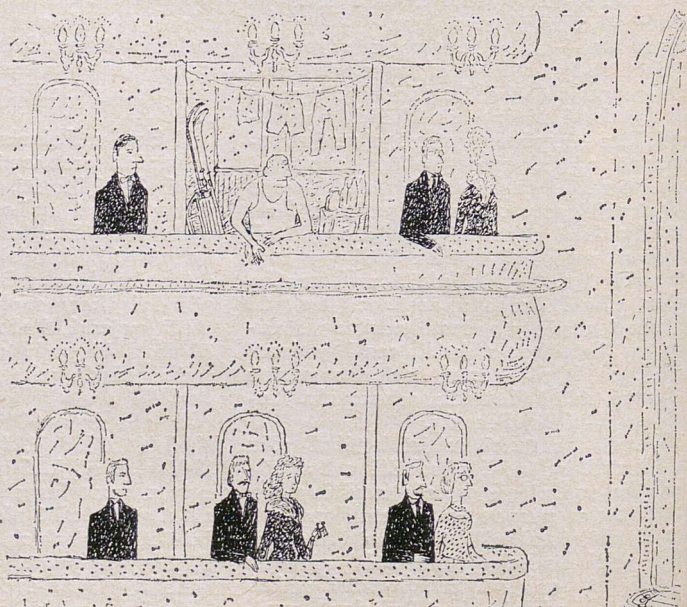
Textař nemusí být vždy básník, protože píše jenom to, co
se mu rýmuje.

Baletky mají velké nohy, protože s nimi pracují.

Tenor se dělí na lyrický a hrdiný. Lyrický zpívá a pláče,
hrdiný zpívá, a je proto hrdý.

Herce dělíme na dramatické a milovníky komiky.

(Žakovské perličky posbíral Václav Richter)

● KOČOVNÉ DIVADLO NA CHMELU

Letos již počtvrté vyjelo z brněnské JAMU do česáckých obcí, kde pracovali posluchači brněnských vysokých škol, Kočovní chmelové divadlo. Bylo složeno z budoucích posluchačů čtvrtých ročníků a pro putování si připravilo adaptaci Klicperova Hadriána z Římsů, která se v jejich podání jmenuje Hadr z Hadriána. Volná scénická koláž, v níž studenti předvedli téměř všechny typy herectví od činohry přes commedii dell'arte až po muzikál. Autorem a režisérem adaptace je Jan Morávek, výprava Helena Halasová. Začali hrát v Březně a putování zakončili představením v Maltézské zahradě v Praze. (mf)

● TŘETÍ FESTIVAL ZUČ POKRAČUJE

Druhá etapa, III. festivalu zájmové umělecké činnosti socialistických zemí pokračovala 22. až 27. srpna mezinárodní přehlídkou amatérského loutkového divadla v Postupimi. Této akce, která má pod názvem Setkání loutkového divadla NDR již dlouholetou tradici, se z Československa zúčastnil přední soubor Paraple Ústředního domu pionýrů a mládeže v Praze. (čt)

● HRAJÍ V PŘÍRODĚ

Jihočestí divadelní ochotníci v Žirovnici sehráli v červenci na tradiční venkovní scéně v podzámčí Stroupežnického Naše furianty. Zájem publika, které zaplnilo všechna místa amfiteátru, si vynutil ještě další reprízy v srpnu. Žirovnický početný soubor uvádí pouze jednu hru ročně, zato pravidelně na začátku prázdnin. (pr)

● S DIVADLEM ZA PIONÝRY

Členové divadelního souboru Erben, který pracuje při osvětové besedě v Miletíně, patří v jičínském okrese k těm ochotníkům, kteří nezahálají ani o prázdninách. Soubor nastudoval jako letošní druhou premiéru pohádku Jak se čert o princeznu pokoušel, se kterou zajížděl do okolních pionýrských táborů zpestřovat jejich program. Všude byli přijati s otevřenou náručí. (tv)

● NA KURSU V DRAŽDANECH

Více než třináct amatérských skupin lidové umělecké tvořivosti se zúčastnilo v Drážďanech Pantomimické dílny, která se zabývala studiem pantomimických metod. Speciálně se tento kurs zaměřil na dětské a tzv. rodinné programy. Mezi 120 účastníky byli také hosté z Československa. (ld)

● K 65. VÝROČÍ ZALOŽENÍ KSC

Skladatelskou soutěž s tematickým zaměřením k 65. výročí založení KSC, k oslavě míru a přátelství mezi národy vypsal Svaz českých skladatelů a koncertních umělců ve spolupráci se Svazem slovenských skladatelů a oběma národními hudebními fondy. Soutěž je určena k obohacení repertoáru pěveckých sborů zájmové umělecké činnosti o nová díla čs. autorů. Její uzávěrka byla 15. října 1985. (čt)

● CENY ZA DIVADELNÍ HRY

Ceny autorům vítězných divadelních her ve výzvací soutěži ministerstva kultury ČSR, Českého literárního fondu a Svazu českých dramatických umělců byly předány v pražském klubu spisovatelů. V kategorii her pro dospělé nebyla první a třetí cena udělena. Druhou cenu získal J. Jílek za hru Rafaní. Zvláštní uznání obdrželi J. Frais za Báječné město k narození a Z. Malý za dílo Chlapec s kytarou. První cenu v kategorii loutkových her porota přikla O. Augustovi za hru O Pitřáskovi. V kategorii her pro děti a mládež získala jedinou, a to druhou cenu, B. Fixová za Draka pro princeznu. (čt)

● 20 LET ASSITEJ

V Lyonu se konal druhý světový festival Mezinárodní organizace dětských divadel (ASSITEJ). Na něj navázal v jugoslávském Šibeniku Festival dětí na počest dvacetiletého výročí mezinárodní divadelní organizace. (ld)

● SBÍRKA DIVADELNÍCH PROGRAMŮ

Více než dva tisíce divadelních programů má ve svých sbírkách městský archiv v Rostoku v Německé demokratické republice. Nejstarší je z roku 1520 a byl vydán k představení mystické hry. Sbírka je významným dokumentárním pramenem pro studium německého divadla. (rp)

● MLADÍ V KLUBU

Závodní klub ROH závodů těžkého strojírenství v Olomouci, který vznikl v roce 1951, se může pochlubit pestrou klubovou činností. Značnou pozornost věnuje i zájmové umělecké činnosti, na níž se podílí zejména mládež. Je to například mužský pěvecký sbor Nešvera s přibližně padesáti členy, loutkářský soubor Kašpárkova říše, zhruba stejně početný, ale s podstatně nižším věkovým průměrem (kolem třiceti let), a divadelní soubor Mrštík, složený převážně také z mladých lidí. (tv)

● HRAJÍ V KROJÍCH

Ochotníci ve Kdyni nastudovali hru J. Š. Baara Skřivánek, jejíž nosnou myšlenkou je láska k rodnému kraji. Celé představení se hraje v krojích z horního Chodska a je doplněno písněmi z Jindřichova zpěvníku. O úspěchu inscenace u diváků svědčí i to, že po premiéře následovalo pět repríz, včetně uvedení na patnáctém ročníku Rýzmberského divadelního léta letos v červenci. (ld)

● SLOUŽIL ČESKÉMU DIVADLU

Zasloužilý umělec Jiří Kostka, herec Divadla J. K. Tyla v Plzni, zemřel 6. srpna ve věku 75 let. Uměleckou dráhu začal v divadelních kočujících společnostech, poté působil v divadle v Kladně, následovalo angažmá v Ostravě a od roku 1951 natrvalo zakotvil v Plzni. Za půlstoletí služby českému divadlu vytvořil stovky rolí. (rp)

● NA ZÁJEZDU V JUGOSLÁVIÍ

Z desetidenního zájezdu po Jugoslávii se 19. srpna vrátil divadelní soubor při

Závodním klubu ROH Tesla Liptovský Hrádek. Ve čtyřech vystoupeních se představil hrou Jána Chalúpy Kocúrkovo především v Erdeviku, ale i v dalších místech v okolí Bělehradu mezi Slováky žijícími v Jugoslávii. (čt)

● VÝROČÍ LOPE DE VEGY

Před 350 lety zemřel Lope Félix de Vega Carpio, který byl klíčovou osobností zlatého věku španělské literatury a divadla. Narodil se v Madridě v nezámožné rodině. Postupně byl studentem, vojákem a knězem. Sloužil jako sekretář vévody z Alby, prožil vyhnanství ve Valencii. Jeho význam jako dramatika spočívá v tom, že zdívaladelnil tradiční španělské látky, žijící často v lidovém povědomí, a stvořil tak nový, ryze národní dramatický útvar. Počet her Lope de Vegy jde do stovek. Jsou mezi nimi komedie, tragédie, náboženské hry a tzv. autos sacramentales. (ld)

● DĚTSKÉ PUTOVNÍ PŘEDSTAVENÍ

Městské kulturní středisko Černošice pořádá každoročně týdenní metodický tábor pro děti se zájmem o hudbu, zpěv, tanec a divadlo. Akci zajišťují manželé Látalovi (učitelka ZŠ, televizní režisér) a Slováčkovi (právníčka, herec Divadla na Vinohradech). Tábor se letos konal v Krásném Dvoře nedaleko Podbořan, kde je barokní zámek s parkem. Od pondělka do pátku se zde děti připravovaly pod odborným vedením na sobotní premiéru Snu noci svatojánské, která byla pro ně upravena jako putovní představení po zámeckém parku. (ld)

● PŘED ČTYŘICETI LETY

Slavnostním shromážděním 5. září oslavil operní soubor Smetanova divadla čtyřicet let svého trvání. Vznikl v září roku 1945 jako těleso Divadla 5. května v téže budově, která je dodnes jeho mateřskou scénou. (rp)

● DO NOVÉ SEZÓNY

Jednašedesát inscenací přenáší Národní divadlo v Praze do nové sezóny, která začala 2. září v historické budově Národního divadla, ve Smetanově divadle a na Nové scéně Národního divadla. Laterna magika pokračovala v celoročním provozu. V nové sezóně diváci uvidí vedle 26 operních, 17 činoherních a 15 baletních reprízovaných děl také 15 nových premiér, které připravují soubory naší první scény. (rp)

● BOHATÁ KULTURNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST

Péče o rozvoj kulturně výchovné činnosti se soustřeďuje v kulturních domech a klubových zařízeních, osvětových besedách a dalších zařízeních podobného typu, jichž je v ČSSR více než sedm tisíc. Ročně v nich organizátoři uspořádají půl miliónu různých kulturních vzdělávacích programů za účasti asi devadesáti miliónů návštěvníků. Více než půl miliónu členů má v Československu 27 tisíc amatérských souborů a kroužků zájmové umělecké činnosti. (rp)

Emil Braginskij:
PODŇAJEM

(přel. Josef Palla; 3 m, 6 ž; dekorace, kancelář)
John Patrick: Manžel pro Opalu
(přel. J. a M. Novotných; 2 m, 3 ž; dekorace: pokoj) — devizově vázané

HRÝ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Vladimír Železníkov — Petr a Stanislava Weigovi:
STRAŠÁK

(1 m, 2 ž, 7 chlapců, 4 dívky, kompars; dekorace: náznaková)
Karel Čejka: Tři království
(9 m, 3 ž; dekorace: náznaková)

PASMA

Josef Bouček:
BOLESTNÝ TRPYT SLÁVY

(1 — 8 m, 1 ž; dekorace: náznaková)

Vladimír Železníkov — Petr a Stanislava Weigovi
STRAŠÁK

Román Vladimíra Železníkova Boj kot vzbudil značnou pozornost sovětských čtenářů a kritiky, stejně jako film, který podle této knihy pod názvem Strašák natočil v minulém roce režisér Rolan Bykov. Zaujal i manžele Weigovi, kteří se rozhodli román převést do jevištní podoby.

Osou dramaturgie učinili rozhovor hrdinky, malé Leny Bessolcevoj, a jejího dědečka. Nikolaj Nikolajevič, nepraktický a trochu podivínský starý muž, jemuž byla dočasně svěřena výchova dospívající dívky, neměl představu o tom, s jakými problémy se jeho vnučka na novém působišti setkala. To, že šestá třída přezvala svou novou spolužačku na Strašáka bylo jen neškodným začátkem jejího konfliktu s dětským společenstvím. Střetnutí citlivé dívky se vžitým řádem kolektivu se však brzy proměnilo v drama lásky a zrady, pravdy a lži, statečnosti a zbabělosti, se beobětování a egoismu.

Takovými pojmy se Železníkovovi (a s ním Weigovými) podařilo naplnit zdánlivě všední školní historii. Když se Lenčina třída „ulila“ z poslední suplované hodiny, mělo to za následek snad až nepřiměřený trest: ředitel školy zakázal všem účast na prázdninové pobyty v Moskvě. Zklamané děti si — místo aby připustily chybu — začnou hledat obětího beránka, zrádce, který přiznal učitelce, kam třída na poslední hodinu zmizela. Tím „zrádcem“ je ve skutečnosti Dimka Somov, Lenčina tajná láska. Lena nevydrží přihlížet teroru, jímž chce třída z Dimy přiznání vynutit, a raději vezme jeho „vinu“ na sebe v naději, že tím svůj idol zbaví strachu. Dima — do té doby se honosící náterem tříd-

ního rytíře — ji však zklame. I on podlehl tlaku kolektivní hysterie a přidá se dokonce i k honbě na provinilou Lenu. Té se sice nakonec podaří očistit z nařčení ze zrady, ale zklamání a duševní boj, který předtím musela prodělat, ji stály příliš mnoho sil. Odjíždí z města, ale vzpomínka na setkání s ní zasáhne citový vývoj jejich bývalých spolužáků možná na celý život.

Cíl zapůsobit podobně i na herce i diváky si kladou autoři hry. Proto své dětské hrdiny nepodceňují — charakterizují je s veškerou vážností a úctou k jejich rodičům se osobnostem — ale také „nedemobilizují“ zlo, které v jejich nehotových povahách nacházejí. Snaží se — v bezprostředních náznacích a jakoby mimochodem — postihnout některé příčiny ranné dětské amorality: vidí je v hodnotové orientaci a chování rodičů, v povrchním zájmu pedagogů. Tak se děti ve Strašákově stávají tím, čím ve skutečnosti jsou — zrcadlem kladů i záporů dospělých.

Při naléhavě pocítovaném nedostatku her ze současného života dětí se stane dramaturgie Weigových mimořádným obohacením repertoáru mládežnických amatérských souborů — podaří-li se jim úspěšně vyřešit překážku, již před ně klade požadavek smíšeného obohacení dospělými a dospívajícími představiteli.

Karel Čejka
TŘI KRÁLOVSTVÍ

Tři království, totiž království Medové, Zeleninové a Salámové z původní Čejkovy jevištní pohádky, jsou spolu ve stavu válečném. Všechno to spískali páni ministrů. Podvrženými dopisy rozešvali mezi sebou doposud mírumilovná království a jejich vládce — Pantátu krále, královnu Rebarboru a krále Matěje Měkkotu. Marň šašek Vojta svou královnu varuje, aby neuzavírala hranice svého království, aby neposílala své zahrádky a zelináře na vojnu... Ale nevzdá se ani on, ani princezna Filipka, dcera Medovského pantáty krále: vždyť už měli s králem Matějem skoro před svatbou!

Oběma se postupně podaří přesvědčit všechny tři panovníky o zradě pánů ministrů, smířit je, a tak v nejvyšší čas zachránit obyvatelstvo našich tří říší před následky jednostranné výživy. Intrikánským ministrům se sice podaří uprchnout i s ukradenými státními poklady a ukrýt se v Dračích dírách, ale... Pověst o sedmihlavém drakovi, která je měla ochránit před případnými pronásledovateli se dokonale obrátila proti nim. Dračí díry pohltí ve svých útrobách ministry — ale i poklady! Nu, kdo má dvě ruce, ten se přece práce nebojí. A po ukončení války je ve všech třech královstvích rukou habaděj.

Vlastně v království jediném, sjednoceném pod vládou princezny Filipky a krále Matěje, kteří nakonec přece slaví svatbu. Svatbu slavnou: vždyť jim ji vystrojili někdejší „nesmiřitelné“ znepřátelení vojáci — jinak v „civilu“ kuchař Uzenáč, pekař Buchta a zelinář Mrkvíčka.

Vtipně napsaná pohádka na aktuální protiválečné téma se díky autorově fantazii a v neposlední řadě hojně zastoupené muzice Mojžíra Ballinga (v příloze textu) může stát vděčným diváckým titulem profesionálních i amatérských divadel pro děti. Svědčí o tom i první úspěšné nastudování pohádky v Horáckém divadle v Jihlavě na závěr sezóny 1983/84.

Josef Bouček
BOLESTNÝ TRPYT SLÁVY

Boučkovy pásmo jevištních monologů vzniklo původně u příležitosti Roku české hudby 1984. Pečet osobnosti autora a jeho příznačného tématu je však povyšuje nad běžnou příležitostnou tvorbu. Osudy protagonistů jeho monologů, významných představitelů české hudby 18. a 19. století, dramaticky předznamenal většinou již na počátku únik z provinční malosti tehdejší „konzervatoře Evropy“. Nebo naopak — jako v případě J. J. Ryby, hrdiny jiné známé Boučkovy hry — byl takovým osudovým poznamenáním fakt, že se s touto provinční malostí museli těžce potýkat. Josef Bouček zachycuje své postavy v jediné dramatické situaci, jež je nutí rekapitulovat celý dosavadní život:

Josefa Myslivečka zastihuje na konci oslnivé životní dráhy v okamžiku historického setkání znetvořeného a nemocného „Božského Čecha“ s mladým Mozartem. Jan Václav Stich — Punto přináší právě rukopis svého Hymnu na svobodu do po-revolučního francouzského hudebního nakladatelství. Úspěšný Leopold Koželuh se nechává portrétovat a mimoděk se svěřuje svému malíři. Jana Ladislava Dusíka, prvního romantického klavírního virtuóza, zastihujeme ve chvíli, kdy se snaží osvobodit od sobeckých nároků milované ženy. Antonín Rejcha se v rozhovoru se svou ženou vyrovnává s duševní krizí vyvolanou pomlouvačným útokem kolegy, žárlícího na Rejchovo jmenování za člena francouzské Akademie. Václav Jan Tomášek se navzájem rozchází se svým oblíbeným žákem, který tragicky zasáhl do jeho života.

Josefu Boučkovi se podařilo dostat požadavkům vzácně pěstěného žánru: ve zkratce charakterizuje životní křivku jednotlivých skladatelských osobností, evokuje jejich vnitřních rozporů či lidských konfliktů, jejichž aktéry se stali, dává nahlédnout do jejich povah.

JITKA SLOUPOVÁ

amatérská scéna

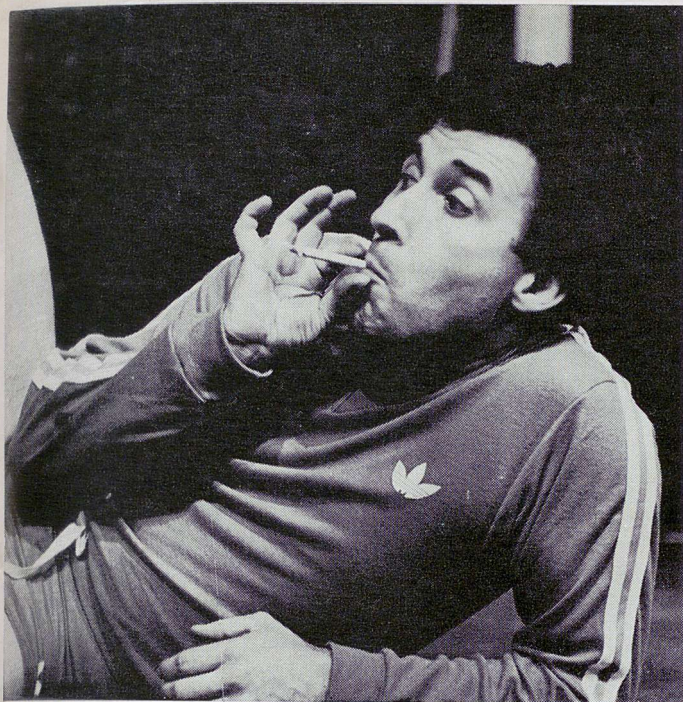
ROČNÍK 22

(OCHOTNICKÉ DIVADLO,
ROČNÍK XXII)

Měsíčník pro otázky amatérského divadla a uměleckého přednesu. Vydává ministerstvo kultury ČSR v nakladatelství a vydavatelství Panorama 120 72 Praha 2, Hájkova 1. Vedoucí redaktor Ladislav Vilímec. Redaktorka Michaela Grimmová. Grafická úprava Milan Hodík. Redakční rada Ivan Bednář, Helena Beránková, Jan Císar (předseda), Jarmila Černíková, Zdeněk Hořínek, Karel Jiráček, Vladimír Just, Milan Kyška, Ladislav Lhota, Eva Machková, Jana Paterová, Jaroslav Šindelář, Vítězslava Šrámková. ADRESA REDAKCE: 100 00 Praha 10, Mrštíkova 23, telefon 781 48 23. Tiskne Tisk, knižní výroba, n. p., Brno, provoz 53, Vyškov, Komenského nám. 1, 682 01 Vyškov. Rozšiřuje PNS. Informace o předplatném podá a objednávkou přijímá každá administrace PNS, pošta, doručovatel a PNS-ÚED Praha — závod 01 — AOT, Kačkova 19, 160 00 Praha 6, PNS-ÚED Praha — závod 02, Obránců míru 2, 656 07 Brno, PNS-ÚED Praha — závod 03, Kubánská 1539, 708 72 Ostrava-Poruba. Objednávkou do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice a dovoz tisku Praha, závod 01, administrace vývozu tisku, Kačkova 19, 160 00 Praha 6. Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. Roční předplatné 48 Kčs.

Číslo 10/1985 redakčně uzavřeno v srpnu 1985.

© Panorama, Praha 1985

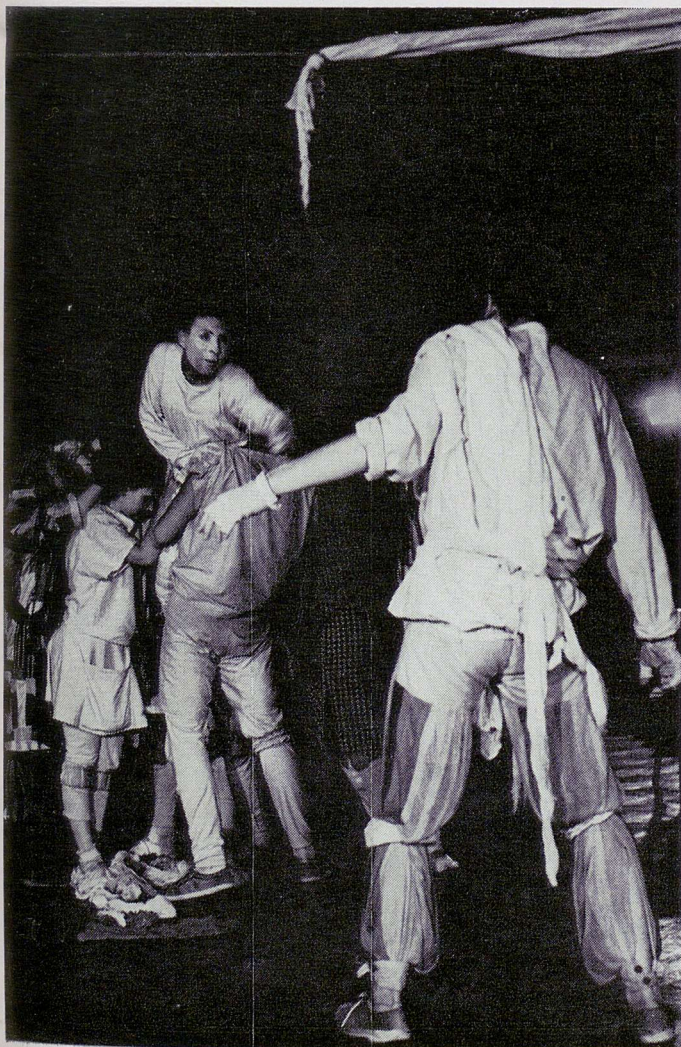
STUDIJNÍ PŘEDSTAVENÍ

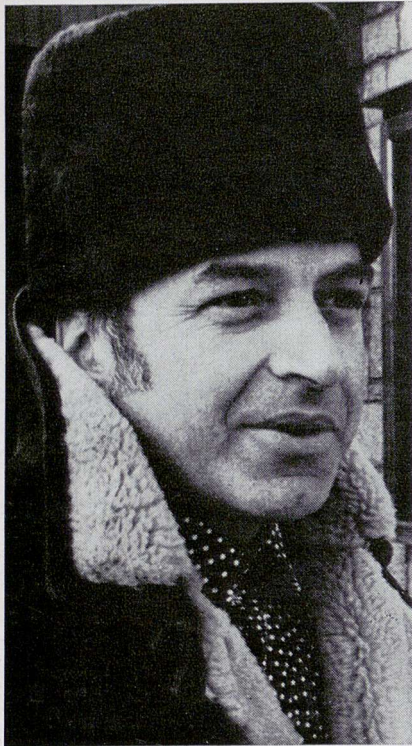

Součástí 55. Jiráskova Hronova byla i tak zvaná studijní představení, určená zejména pro frekventanty Klubu mladých divadelníků a pro pracovníky krajských a okresních kulturních středisek a pro novináře. Jako první vystoupil ve Velkém Dřevíči Jaroslav Kubeš s Osamělostí fotbalového brankáře, ve Slávii se představil Divadelní soubor OKS Liberec s Podivným odpolednem doktora Zvonka Burkeho a divadelní soubor Doprapo z Prahy s Vonnegutovou a Léblovou Groteskou.

(mg)

FOTO JIŘÍ GLÜCK, PAVEL HRDINA

Jan Jílek

Literární historici ho řadí mezi sloupy české dramatiky. Je z toho mírně rozpačitý: „Nojo, přišli sem studenti, to víte, maturity, jindy zas psali diplomky, vlastně ze mne dělají zkoušky.“

Má na kontě: 11 pohádkových her, které jsou na repertoáru profesionálních i amatérských divadel po celé republice, tři scénáře k filmům, sedm televizních her, sedm her „dospělých“. Amatéri dobře znají hry: Silvestr, Dvojitý tep srdce, Jak umřít na lásku, Můj hrad, Diamantová kluci, Klíč od země, Rafani. A ti, kteří hrají pro děti, znají nebo hráli snad všechny jeho „dětské“ hry.

Je mu 51 let, narodil se v Dlouhomilově na Šumpersku. Jako dítě hrál s panem řídícím loutkové divadlo, později ochotničil. Když přišla jeho doba, odešel jako jeden ze tří stovek kluků z Moravy učit se do královohradeckých Závodů Vítězného února. Vyučil se soustružníkem a s dalšími uční přítom založil Mladou scénu, která hrou Začínáme žít vyhrála 20. Jiráskův Hronov. Komise doporučila některé členy souboru ke zkouškám na DAMU. Byl mezi nimi.

Jílek studoval herectví. Absolvoval v roce 1955 a nastoupil jako herec do Divadla Jiřího Woltra.

Přes dvaadvacet let má problémy s časem, protože hraje a píše, píše a hraje, ani jedno není nějaký vedlejší poměr, obojí náročné. Je ženat s herečkou a má sedmnáctiletou dceru.

Proč jste po úspěších v televizi – vaše hry byly oceněny i v mezinárod-

ních soutěžích – začal psát pro jeviště?

Televizní hry Lásky jako trám, Tchýně, Dlouhá bílá nit a zejména Rafan měly úspěch. Z dnešního pohledu se mi zdá, že jsem snad sbíral zkušenosti, abych se mohl potom pokusit o jevištní komedii. V té době nikdo pořádně nevěděl, jak má současná komedie vlastně vypadat. Zkusil jsem to a Silvestr se prosadil. Musím říct ovšem, že se prosadil také zásluhou amatérských scén. Vyznávám starou známou pravdu: hra je dobrá tehdy, když se jí chopí amatérské soubory. A amatérské soubory, lze-li to tak říct, mě nikdy neklamaly. Silvestra hráli amatéři dřív, než profesionálové a hrála ho snad všechna divadla v republice. A objevuje se pořád.

Ze své zkušenosti vím, že amatéři si poradí i s divadelní hrou, která je těžká pro profesionály, jako třeba moje hra Jak umřít na lásku. Branický amatérský soubor ji hrál s velikou chutí a zcela původně několikrát, a vždycky jsem se na ně s potěšením díval.

Váš první pokus o divadelní hru?

Ještě jsem ani neviděl žádné profesionální divadlo a už jsem psal hru o kohoutovi a slepici na našem dvorku. Od té doby jsem vždycky psal, co jsem viděl a co mě zaujalo. Od té doby píšu jen o skutečném světě, o tom, co vidím, o životě.

Jste herec a dramatik..., vaše postavy jsou velice sdělné...

Herec a dramatik, ano, ale v tom to přece je. Víme, co se dá zahrát, jak se to dá zahrát a co se zahrát nedá. A to je, myslím, jedna z příčin, proč si amatéři vybírají k inscenaci také moje hry. Souvisí to se sdělností postav, s jejich lidskou srozumitelností. A mohu vám také říct, že první impuls k vytvoření charakteru postavy vychází velice často, nebo snad skoro vždycky, z kraje, kde jsem nejvíce žil, kde jsem poznal všechny své kamarády.

Kdo Vás na cestě za divadlem nejvíce ovlivnil? A v čem?

Zcela určitě rodiče. A víte v čem? Naučili mě dokončit každou práci, neodcházet nikdy od rozdělaného díla. Ta vypěstovaná vůle mně pomohla překonat i ty chvíle, kdy moje práce nebyla přijímána zrovna se sympatiemi. Rodiče v hospodářství také museli všechno dodělat tak, aby se slušně urodilo, zkrátka museli se vždycky dobrat dobrého konce. Museli si poradit v každé situaci.

V tom vztahu k práci – i když jsem nikdy neměl žádný literární vzor ani jsem z nikoho nevycházel – byli mým vzorem i někteří velcí spisovatelé. Gogol předělával některé hry až patnáctkrát.

Ke cti svého otce musím ještě říct, že byl rád, když jsem zvolil herecké povolání, protože znal mou touhu po něm. On sám prošel svět ve světové válce a poznal na té „cestě za zku-

šenou“ leccos, co doma ani poznat nemohl. Byl bohem nadaný muzikant, ale život se musel zemědělskou dřínou. A tak pro děti chtěl, aby dělaly to, po čem toužily. On tak nemohl, protože se nemohl vyrvat z toho začarovaného vesnického kruhu. Tenkrát to nešlo. Teprve naše doba přelámala tuhle tradici.

Zázemím vašich postav jsou vždycky jejich vztahy k ostatním lidem, k okolí. Dnešní vztahy. Dnešní skutečnost. Co je pro Vás při vyjádření této angažovanosti nejtěžší?

Nejtěžší je postihnout myšlení dnešního člověka, vystihnout místo člověka naší doby mezi lidmi. V této společnosti. Odpovědět – možná lépe: provokovat k zamyšlení nad otázkami, kdo a kde jsme; co dělat, chce-li člověk být na světě prospěšný; musí se rvát; nic hezkého není zadarmo. A to je potřeba ustavičně opakovat, v nové a opět v nové formě, a bez sentimentu. Je to realita, to je ten pozemský život, život nelehký, ale vždycky plný bytostného optimismu.

Po zkušenostech v televizi mohu říct: televize většinou přináší popisy skutečnosti, v tom je její síla i slabost. Divadlo se však ptá po smyslu života básnickým obrazem, což je ovšem také jeho síla a slabost. Pro mne je jevištní vyjádření přirozeně těžší, ale také lákavější.

Co chystáte pro jeviště? Nemusím dodávat: i pro amatérské – protože vaše hry rozdíl neuznávají.

Vzal jsem si do hlavy takovou myšlenku: od roku 1945 vzniklo málo her pro jeviště o dělnících, o dělnické třídě. Co tady bylo? Parta brusiče Karhana, Štěstí nepadá z nebe, Nositelé řádů, a jinak –? Od té doby...co? Život se změnil, ale vztahy mezi dělníky jako by byly pro jeviště bez zájmovosti. Pokusil jsem se v Diamantových klucích ukázat mladou dělnickou generaci, ale musím přiznat, že to je hra spíše generační, než dělnická. A tak se teď potýkám s tématem, které je snad nejtěžší ze všech témat mých dosavadních her. Chodil jsem po továrnách v Praze a jinde, ale zachytit jsem se mohl – už pomalu jak tonoucí stěbla – až teprve kamarádů, s nimiž jsem se v Hradci učil řemeslu. U nich jsem objevil základy budoucí hry. Doufám, že se podaří.

Žijete s amatérským divadlem od mládí – váš názor na jeho budoucnost?

Je bezvadné, že se udrželo. Mnozí profesionálové s ním pracují, protože by jinak snad ani nemohli uplatnit své tvůrčí plány. A tak se právě často v amatérském divadle realizuje touha po moderním divadle, touha po moderní realizaci pokrokové tvorby. Myslím, že tím je řečeno, jak vysoce si cením právě tvůrčího ducha amatérských divadel a že právě od toho si hodně slibuji pro budoucnost jeho i divadelnictví.

(JV)